

Eğitim Hukukunda Yükseköğretim Öğrencilerine Yönelik Disiplin Suçları ve Cezaları: Hukuki Esaslarıyla Bazı Sorunsallar Üzerine

Disciplinary Offenses and Punishments Related to Higher Education Students in Educational Law: On Some Problematics with Legal Principles

Erdem Hareket

Kırıkkale Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Kırıkkale

Özet

Kamusal yaşam içerisindeki tüm görevlilerin ve kamu tüzel kişiliğine sahip yükseköğretim kurumları bünyesinde öğrenim görmekte olan üniversite öğrencilerinin, buldukları kurumsal alan içerisindeki hak, sorumluluk, görev veya statüden kaynaklı hal ve eylemlerinin, hukuka uygunluğu kamusal yaşamın vazgeçilmez bir gerekliliğidir. Bu gereklilik, pozitif norm hükümleri ile çerçevelenmektedir. Yükseköğretim öğrencilerine yönelik disiplin suçlarına konu eylemler ve bunlara ilişkin öngörülen cezalar mevzuatı, başta idare olmak üzere, ceza, disiplin ve eğitim hukuku gibi çeşitli hukuk alanlarının konu sınırlarına temas etmektedir. Dolayısıyla, öğrenci disiplin suçları ve cezalarına ilişkin mevzuat hükümlerinin hukuki ilke ve esaslara dayalı olarak ortaya konulmuş olması gerekmektedir. Bu gereklilik doğrultusunda çalışmada, *Yükseköğretim Kurumları Öğrenci Disiplin Yönetmeliği*'ne ve buna dayalı yürütülen soruşturma ve ceza tesisi süreçlerine hukuki hükümler ve esaslar ekseninde ışık tutulmaya çalışılmıştır.

Anahtar sözcükler: Eğitim hukuku, disiplin yönetmeliği, hukuki esaslar ve sorunsallar, öğrenci disiplin suçları ve cezaları, yükseköğretim öğrencileri.

Abstract

For all public officials serving within the public sphere and university students studying in higher education institutions with public legal personality, compliance with the law as regards their rights, responsibilities, duties or statuses is an indispensable requirement of public life. This requirement is framed by positive norms provisions. Actions and penalties for disciplinary offenses against higher education students fall within the subject boundaries of various law fields such as administrative, criminal, disciplinary and educational law. Therefore, the provisions of the legislation on higher education students' disciplinary offenses and penalties must be clearly stated on the basis of legal principles. Based on this necessity, this study attempts to shed light on the investigation and punishment processes executed as per the *Higher Education Institutions Student Disciplinary Regulations*, from the perspective of the legal provisions and principles involved.

Keywords: Educational law, disciplinary regulations, higher education students, legal principles and problems, student disciplinary offenses and penalties.

Sürekliliği olan bir hızla değişen günümüz dünyasında, insanların gerek birbirleri ile gerekse de iktidar (yönetimi altında buldukları devlet erki) ile olan ilişkilerinin de bu değişim sürecine paralel reaksiyon göstermemesinin olasılıklı bir yönü bulunmamaktadır. Bu noktada iktidar erkinin, bireyleri daha özgür kılıcı (ifade ve düşünce hürriyeti, din ve vicdan hürriyeti, siyasi katılım hakları vb.) temel haklara erişimlerini kolaylaştırıcı atılımlar sergilemeleri gerekli olmaktadır. Diğer yandan bu gereklilikten doğan yaklaşımların tersine, kamu yararını ve menfaatini tesis etmeye ve

sürdürmeye yönelik koruma ve denetim mekanizmalarının etki alanları genişletilmektedir. Bu durum, dünya üzerinde temel insan haklarını ve demokrasinin esasen benimsenmiş olduğu ülkelerde^[1] dahi net bir biçimde görülmektedir. Kolektif disiplin, insanların ortak amaçlar çerçevesinde birlikte çalışabilmelerinin gerekleri arasındadır. Bu sebeple, insanların asıl unsuru oldukları bütün yapılarda (sosyal, kültürel, siyasal vb.) vuku bulan düzen ihtiyacı, bu yapılarda bulunan üst makamlara görev ve yetki verilmesi gerekliliğini de beraberinde getirmektedir (Bucaktepe, 2015).

[1] Temel insan hakları, düşünce ve ifade özgürlüğü gibi alanlarda ön plana çıkan Almanya hukuk sistemi, cezalandırma, denetleme ve disipline etme yönündeki hukuk mevzuatı ile Kıta Avrupası Hukuk Sisteminin benimsenmiş olduğu dünyanın çeşitli ülkelerinin hukuk sistemlerine emsal teşkil etmektedir.

İletişim / Correspondence:

Dr. Öğr. Üyesi Erdem Hareket
Kırıkkale Üniversitesi, Eğitim Fakültesi
Yaşihhan, Kırıkkale
e-posta: erdemhareket@gmail.com

Yükseköğretim Dergisi / Journal of Higher Education (Turkey), 11(2 Pt 1), 191–214. © 2021 Deomed

Geliş tarihi / Received: Şubat / February 19, 2020; Kabul tarihi / Accepted: Kasım / November 15, 2020

Bu makalenin atıf künyesi / How to cite this article: Hareket, E. (2021). Eğitim hukukunda yükseköğretim öğrencilerine yönelik disiplin suçları ve cezaları: Hukuki esaslarıyla bazı sorunsallar üzerine. *Yükseköğretim Dergisi*, 11(2 Pt 1), 191–214. doi:10.2399/yod.20.691437

ORCID ID: E. Hareket 0000-0003-3903-7057

Esasen, toplumsal yaşam düzeninin ve kamu menfaatlerinin korunması ve bunun devamlılığının sağlanması açısından bakıldığında, yukarıda belirtilen görüşleri temellendirmek daha mümkün olacaktır. Çünkü değişen bütün olguların aksine değişmeyen temel gerekliliklerden bir tanesini; insanların bir arada barış içerisinde, insan haklarına duyarlı, hukukun evrensel ilke ve esaslarına bağlı, kamu menfaatlerini kişisel menfaatlerin önüne koyabilen ve demokratik tutumları benimsemiş birer dünya vatandaşları olarak yaşamlarını sürdürmelerini sağlayan düzenin tesis edilmesi olarak ifade edebiliriz. Şüphesiz eğitim ve hukuk, bunu sağlama yönündeki en güçlü iki araç olarak tarif edilebilir. Bir toplum içinde birlikte yaşam sürdüren insanlar arasındaki ilişkilerin bir düzen içerisinde cereyan etmesinin şartı, o topluma ait hukuk düzenini oluşturan normlara uyulmasıdır (Koz, 2006). Yukarıda belirtilen iki araç hususuna ilişkin olarak ise eğitimin ve hukukun, hedeflenen toplumsal yaşam düzenini sağlama ve profilini oluşturma başta olmak üzere, birçok farklı açıdan birbiri ile sıkı ilişkili iki unsur olduğu belirtilmiştir (Hareket, 2018). Bu ifadenin temellerini; eğitimin hukuki temelleri, hukuk ile eğitim arasındaki amaçsal ortaklıklar, eğitim hakkına ilişkin koruma ve işletme mekanizmalarının ulusal ve uluslararası hukukun etkin çalışma alanı içerisinde yer alması ve eğitim faaliyetlerinin bir kamu hizmeti mahiyetindeki hali münasebeti ile hukuki sınırlarla çerçevelenmiş olması gibi bazı hususlara kolaylıkla dayandırabiliriz. Kamu hizmeti, kamu idaresinin uğraş/iş alanlarının belirlenmesine yardımcı olan bir kavramdır (Gözübüyük, 2015). Nitekim bu yaklaşımın realite düzeyini, eğitim süreçlerinin temel unsuru olan çocukların, haklarının işletilmesine ve korunmasına yönelik hukuki çalışmaların, günümüz dünyasında ne denli önemli bir yere sahip olduğu hususunu göz önüne getirerek artırabiliriz.

Kamusal bir hizmet niteliğine ilaveten, toplumsal düzenin ve kamu menfaatlerinin korunması yönü ile hukukun amaç paydaşı olarak ifade edebileceğimiz eğitimin ve dolayısıyla eğitim sistemi içerisinde yürütülen tüm faaliyetlerin bu noktada, hukukun evrensel ilke ve esasları ile uyumlu olmak koşulu ile belirlenmiş yasal mevzuata uygun içerikte ve nitelikte olması gerekmektedir. Toplumsal yaşam düzeninin tesisi, kamusal hizmetlerin idarece belirli şekil ve yasal esaslara bağlı olmakla birlikte düzenli icrası, insan hakları ve demokrasi kültürünün toplumsal hayatın tüm alanlarına nüfusu, eğitimin nitelik ve amaçları ile Anayasal ilkelere uygunluğu, eğitim sistemi içerisinde yer alan kişi unsurlarının sahip oldukları sorumlulukların yerine getirilmesi, bunların izlenmesi, hak ve özgürlüklerinin korunması ve idarenin kamusal tüm faaliyetlerinin yargı mekanizması ile denetlenmesi gibi mevzular bu gereklilik ile sıkı sıkıya ilişki halinde

dedir. Bu sıkı ilişki, eğitim hukukunun konu kaynaklarına^[2] bakıldığında net bir biçimde görülmektedir. Dolayısıyla, ülkemizde yürütülen bütün kademelere yönelik kamu hizmeti faaliyetlerinin, düzenli, evrensel ve ulusal hukuk mevzuatı ile uyumlu, kamu yararını esas alan ve bu nedenle de bu faaliyetleri aksatıcı, bozucu ve niteliğini düşürerek kamu zararı kapsamında nitelendirilebilecek sonuçları ortaya çıkartacak her türlü etki ve eylemden uzak bir şekilde yürütülmesi büyük önem arz etmektedir. Bu itibarla, gerek kamu hizmeti sunan gerekse de bu hizmeti alan kişilerin, kamu yararının tesisinin öncelikli olması esastan hareketle, bu hizmeti aksatıcı, tahrip edici, niteliğini düşürücü ve etkisini azaltıcı her türlü hukuka aykırı eylemlerden ve yönelimlerden uzak durmaları önleyici ve caydırıcı nitelikteki çeşitli mevzuat hükümleri, idari yaptırımlar ve adli cezalar ile mümkün kılınmaktadır. Bu noktada eğitim faaliyetlerinin, tesisi hedeflenen kamusal yarar doğrultusunda yürütülmesi, bu faaliyetlerin denetlenmesi, sistem içerisinde yer alan öğrencilerin, kamu görevlilerinin ve diğer kişilerin görev, hak ve sorumluluklarının belirlenmesi ve bunların kamusal hizmetin aksamaması ve kamu düzeninin bozulması neticelerini doğurucu hal ve eylemlerinin belirlenerek bunlara yönelik ceza ve yaptırımların belirliliği önemli hususlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Disiplin, Disiplin Cezası ve İdari Yaptırım Kavramlarına Bakış

Eğitim-öğretim hizmeti sunan ve bu hizmetin muhatabı olarak bütün öğrenim düzeyindeki öğrencilerin, bu faaliyetlerin yürütücüsü konumunda yer alan idare tarafından çeşitli hukuki dayanaklarla hal ve hareketlerinin belirli sınırlar içerisinde kalmasına yönelik işlemleri-yaptırımları vuku bulmaktadır. İdari yaptırımlar, idari ihlalin kamu yararında neden olduğu eksilmeyi gidermeyi, sorumluluklara ve yasaklanan eylemlere riayet gösterilmesini, idari faaliyetlerin yaptırım tehdidi ile güvence altına alınmasını sağlamaya yönelik işlemler olarak ifade edilmektedir (Çakmak, 2012). Bir başka tarifile idari cezalar, idari düzenin sağlanması amacıyla, idari düzene aykırılık gösteren hal ve davranışlara yönelik olarak uygulanan, yasal dayanaklı cezalardır (Korkmaz, 2009). Bu idari işlemler, kamusal alanlar^[3] içerisinde yürütülen eğitim öğretim faaliyetlerinin sornsuz sürdürülmesi ve bu faaliyetleri aksatıcı, bozucu veya niteliğini düşürücü her türlü disiplinsiz/istenilmeyen hal ve eylemlerin cezalandırılmasına, nitekim öncelikli olması gerektiğine inandığımız önleyici, caydırıcı ve öz kontrol becerisini destekleyici olma amacına yönelik olarak idare tarafından ortaya konulmaktadır. Bu çerçevede idari yaptırımların amacı, ten-

[2] Eğitim Hukuku'nun konu kaynaklarını, İnsan Hakları Hukuku, Ceza ve Disiplin Hukuku, Çocuk Hukuku, Anayasa Hukuku, İdare Hukuku ve Kamu Hukuku alanları oluşturmaktadır (Bu konuda daha ayrıntılı bilgi için bkz. Hareket, 2018).

[3] Bu çalışmada kamusal alanlar ifadesi, okul öncesi eğitim kurumlarından, yükseköğretim kurumlarına kadar olan yelpaze içerisinde yer alabilecek; devlet ve özel eğitim kurumlarını işaret etme amacı ile kullanılacaktır.

kil etme veya ıstırap çektirmeden ziyade kurumların ahengini bozacak davranışların önüne geçilmesidir (Akyılmaz, 2003). Bahsi geçen “disiplinsiz” ifadesinin net anlaşılması amacıyla yönelik olarak, “disiplin” kavramının tanımına bakılmasında yarar vardır. Disiplin, kişinin kendi kendini düzenlemesine, kontrol etmesine, değiştirmesine ve yine kişilerin içinde yaşanan topluluğun genel düşünce ve davranışlarına uymalarını sağlamak amacıyla alınan önlemlerin bütünü olarak tarif edilmektedir (TDK^[4], 2019; Çakmak, 2012). Doktrinde bu işlemleri gerekli kılan hal ve eylemler *disiplin suçları*, bu eylemlere karşı idarenin takdir yetkisi çerçevesinde tek taraflı ortaya koyduğu yaptırımlara ise disiplin cezası olarak ifade edilmektedir. Disiplin suçları, kamu hizmetinin hizmete muhatap kişilere düzenli, sürekli ve nitelikli olarak sunulmasına yönelik; kurum içi düzen ve istikrarı, disiplini ve kamu hizmeti sunucusu görevlilerin statülerinin ortaya konduğu mevzuat hükümlerine uygun olmayan aykırı hal ve davranışlardır (Akyılmaz, 2003). Disiplin cezaları ise, genellikle kamu görevi icra eden kişilere yönelik olarak verilen cezalar olmakla birlikte öğrencilere, tüzel kişiliğe sahip meslek kuruluşlarının üyelerine ve kamu görevi dışında bazı statülerde yer alan kişilere yönelik kendi iş alanı mevzuatına uygun olarak tabi tutulabildikleri cezalar olarak ifade edilebilir (Gündüz, 2016). Bu tarifler ışığında, disiplin yaptırımlarının temel gayesinin kamu hizmetlerinin hukuki normlara uygun olarak, verimli ve aksaksız sunulmasının sağlanması olduğu; dolayısıyla esas olanın kamu yararının korunması olduğu söylenebilir. İdarenin tüm işlemlerinde olduğu gibi disiplin cezası verme işlemlerindeki amaç kamu yararının sağlanmasıdır (Gündüz, 2016). Disiplin cezası kavramına ilişkin bir hususa dikkat çekilmesi bu noktada gerekli görülmüştür. Doktrinde, kamu hizmeti sunan kurumların kendilerine özgü, hukuki dayanaklara sahip ve idarenin takdir yetkisinin yer bulduğu yönetmeliklerle icra edilen cezalandırıcı uygulamaların tarifinde, *ceza ve yaptırım* kavramlarının kullanımında bir çeşitliliğin olduğu görülmektedir. Aslan (2009), müeyyide olarak da ifade edilen *yaptırım* kavramını, düzeni tesis edici kurallara uyulmamasına verilen bir tepki olarak tanımlarken; disiplin cezalarının ceza hukukundaki mahiyeti ile eşleştirilecek bir ceza anlamı taşımadıklarını, bunların teknik ifade ile idareye tanınmış olan subjektif bir hak olduğunu belirtmiştir. Bu noktada, yükseköğretim öğrencileri tarafından suç olarak tarif edilmiş olan eylemlere yönelik cezalandırmaların, öğrencinin sonraki yaşamındaki olası etkileri ele alındığında, idari yaptırım niteliği mutlak olmak ile birlikte bu yaptırımların doğurabileceği sonuçlar itibarıyla ceza nitelendirmesini de haiz olduğunu söyleyebiliriz. İlerleyen bölümlerde, bu hususa ayrıntılı olarak değinileceğinden şimdilik bu açıklama ile yetinilmektedir.

Eğitim kurumlarında ise bu amaca yönelik uygulanan disiplin yaptırımları, eğitimin kamusal hizmet niteliklerini içeren hukuk normlarına uygun olarak çıkartılan disiplin yönetmelikleri ile icra edilmektedir. Daha net ifade edilmesi gerekir ise, disipline aykırı davranışlar ve bunlara yönelik öngörülen cezalar, ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim kurumlarına yönelik hazırlanmış yönetmeliklerde detaylı olarak düzenlenmiştir (Topsakal, 2011). Bu çalışmada da, eğitim süreçlerinin en üst basamağında yer alan yükseköğretim öğrencilerine yönelik olarak, 18.08.2012 tarihli ve 28388 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmış olan *Yükseköğretim Kurumları Öğrenci Disiplin Yönetmeliği* (YKÖDY) ele alınarak, yönetmelikte suç olarak tarif edilen hal ve davranışlara, bunlar için öngörülmüş olan yaptırımlara, bunların hukuka uygun delil ve işlemler ile tespitine yönelik gerçekleştirilen soruşturma süreçlerinde işletilmesi gerekli olduğu düşünülen usul ve esaslara, Yönetmelikte yükseköğretim kurumlarında yer alan öğrenciler için tesis edilen cezaların ve soruşturma süreçlerinin hukukilik ve hakkaniyet ölçütlerine temas gücünü artıracığına inanılan bazı hususlara ışık tutulmasına gayret edilmiştir.

Yükseköğretim Kurumları Öğrenci Disiplin Yönetmeliği’nin Genel Yapısı

Üniversitelerde öğrenimlerini sürdüren öğrencilerin, yükseköğretim kurumlarında taşıdıkları öğrencilik statüsünden dolayı sahip oldukları hak ve özgürlüklerin yanı sıra bu kurumların içerisinde uymakla yükümlü buldukları bazı kurallar ve yerine getirmekle mükellef oldukları bazı sorumluluklar bulunmaktadır. Şüphesiz yükseköğretim kurumlarında sunulan kamu hizmetlerinin etkili ve verimli bir şekilde yürütülebilmesi için bu hizmeti sunanların ve ayrıca bu hizmetten yararlananların buldukları statüyü düzenleyen kurallara uygun hal ve davranışlar içerisinde bulunmaları gerekmektedir (Çakmak, 2012). İfade edilen bu yükümlülüklerin öğrenciler tarafından yerine getirilmemesi, yine öğrencilerce yükseköğretim kurumları içerisinde belirlenmiş olan kurallara riayet edilmemesi ve bu kurumlarda yürütülen kamu hizmeti mahiyetindeki eğitim-öğretim faaliyetlerinin işleyişini bozucu, niteliğini eksiltici ve hizmet muhataplarının bu anlamda haklarının işletilmesine engel teşkil edici her türlü hal ve eylemleri karşısında idarenin disiplin cezası takdiri yönünde idari işlemleri söz konusu olmaktadır. İdare tarafından yükseköğretim öğrencilerine yönelik olarak yürütülen bu mahiyetteki disiplin işlemlerinin hukuki dayanağını, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu^[5] oluşturmaktadır. İdare hukuku alanındaki yaptırımların, idarenin bütün eylem ve işlemlerinin hukuk devletin bir gereği olarak önceden yayınlanmış, bilinirliği bulu-

[4] <http://tdk.gov.tr>

[5] Kanun metni için bkz. <https://www.mevzuat.gov.tr>

nan kural işlemlere dayandırılması-hukuka uygun olması gerekmektedir (Aslan, 2009; Gündüz, 2016). Kanunun birinci maddesinde Yönetmeliğin amacı; “*Bu kanunun amacı; yükseköğretimle ilgili amaç ve ilkeleri belirlemek ve bütün yükseköğretim kurumlarının ve üst kuruluşlarının teşkilatlanma, işleyiş, görev, yetki ve sorumlulukları ile eğitim-öğretim, araştırma, yayım, öğretim elemanları, öğrenciler ve diğer personel ile ilgili esasları bir bütünlük içinde düzenlemektir.*” ifadesi ile açıklanmıştır. Bu kanunun öğrencilerin disiplin işleri ve yönetmelikler alt başlıklı 54. ve 65./a-9 maddeleri çerçevesinde, Yükseköğretim Kurulu (YÖK) tarafından yürürlüğe konulan YKÖDY ile yükseköğretim kurumlarında yer alan öğrencilere verilecek disiplin cezaları, bu cezaları gündeme getirecek hal ve davranışlar ile bunların hukuki zeminde tespitine yönelik soruşturma usul ve esasları düzenlenmiştir (Arpacıoğlu ve Morgül, 2013; İsmailoğlu, 2017).

18.08.2012 tarihli YKÖDY, beş bölüm ile toplamda 32 maddeden oluşmaktadır. Disiplin Yönetmeliğinin ilk bölümünde amaç ve kapsamına, yasal dayanağına ve yönetmelik içerisinde yer alan öğrencilik sıfatına, yükseköğretim kurumları ve disiplin cezaları türlerine ilişkin tanımlamalara yer verildiği görülmektedir. Bu çerçevede Yönetmelik, yükseköğretim öğrencilerine yönelik uyarı, kınama, yükseköğretim kurumundan bir haftadan bir aya kadar uzaklaştırma, bir yarıyıllık uzaklaştırma, iki yarıyıllık uzaklaştırma ve yükseköğretim kurumundan çıkarma cezalarını ihtiva etmektedir. Yönetmeliğin *disiplin cezaları ve disiplin cezasını gerektiren disiplin suçları* başlıklı ikinci bölümünde, 8 maddeye yer verilmiş olup; bu maddeler kapsamında yükseköğretim öğrencilerinin yasaklı hal ve davranışları tarif edilmiş ve bunların gerçekleşmesi durumunda uygulanacak disiplin cezalarına ve suç teşekkül eden eylemlerin tekrarı durumuna ilişkin açıklamalara yer verilmiştir. Bu açıklamanın aksi yönünde, sözleşmenin ikinci bölümünde yer alan *öngörülmemiş disiplin suçları* (m.10) maddesinde, uyarı ve kınama cezası gerektiren eylemler ile nitelik ve ağırlık olarak benzerlik taşıyan tanımlanmamış fiillere yönelik işletilmesi gerekli görülen cezalar, yine uyarı ve kınama cezası olarak belirtilmiştir. Yönetmeliğin bu maddesinde, hangi hal ve fiillerin gerçekleşmesi durumunda öğrencilerin belirtilen disiplin cezaları ile karşı karşıya kalacakları hususunda idareye geniş bir takdir yetkisinin sağlandığı görülmektedir. Bu husus, çalışmanın ilerleyen bölümlerinde ayrıntılı olarak ele alınacaktır. Yönetmeliğin *disiplin soruşturması* başlıklı üçüncü bölümünde, disiplin soruşturması sürecinde izlenecek usul ve esaslara^[6] ilişkin açıklamalara yer verilmiştir. YKÖDY'nin *uygulama ve itiraz, çeşitli ve son hükümler* başlıklı dördüncü ve beşinci bölümlerinde ise disiplin cezalarının

bildirilmesi, uygulanması, cezalara karşı itiraz/başvuru yolları ve soruşturma sürecine ilişkin tebligat ve adres bildirimini hususlarına açıklık getirilmiştir.

Hukuki İlke ve Esaslar Çerçevesinde Disiplin Suçu Teşkil Eden Eylemler ve Cezalar

Yükseköğretim kurumları öğrencilerine yönelik olarak, idare tarafından tek taraflı bir işlem ile tesis edilecek olan disiplin cezalarını, bu cezaları doğurucu hal ve hareketleri, bu işlemlere ait soruşturma usul ve esaslarını düzenleyen YKÖDY'nin, üst hukuk normlarına uygun bir içeriğe sahip olması gerekmektedir. İdari işlemlerin, tek yanlı ve icraî olma özellikleri göz önüne alındığında, bu işlemlerin hukuka uygunluk karinesinden yararlandıkları, dolayısıyla bu işlemlerin hem bir yasal dayanağının olduğu hem de hukuka uygunlukları açısından bir noksanlık taşımadıkları varsayımı üzerine icra edildikleri anlaşılmalıdır (Çakmak, 2012). Bu açıdan, YKÖDY'de öngörülen cezaların nitelik, kapsam ve amaç unsurları itibari ile idare hukuku temelinde varlık bulan bütün yaptırımların sahip olduğu “*kamu yararının tesisi ve sürekliliğinin esası*” amacına uyarlık göstermesi beklenmektedir. Burada işaret edilen husus, eğitim öğretim faaliyetlerinin yürütüldüğü kurumlarda tesis edilecek disiplin cezalarının amaç, şekil ve etki unsuru açısından; kurumsal huzur ve işleyişin düzenini yeniden tesis edici, kişi otokontrolünü destekleyici, yasak eylemlerden uzaklaşarak öğrencilik sıfatının gerektirdiği saygın ve özverili duruşlara ulaştırılmasını mümkün kılıcı ve dolayısıyla disiplin cezası gerektirecek farklı hal ve davranışlardan mutlak suretle uzaklaştırıcı niteliğe sahip olmasıdır. Danıştay 8. Dairesinin almış olduğu E. 2011/6420 K. 2016/4593 sayılı kararında bu hususa dikkat çekilerek; “...*disiplin cezaları, eğitim ve öğretim hizmetlerinin daba sağlıklı, güvenli ve disiplin içerisinde yürütülmesi kapsamında ve kamu düzeninin ve kamu yararının devamlılığının sağlanması amacıyla eğitim ve öğretim kurumlarında öğrenciler için eğitim ve öğretim faaliyetleri süresince disiplinsizlik eylemleri için uygulanacak yasal olarak düzenlenmiş yaptırımlardır. Eğitim ve öğretim faaliyetleri süresince uymaları gereken kurallar kamu hizmeti ve hizmet gerekleri ile sınırlandırılmış bu sınırlar dışına çıkanların ise disiplin cezaları ile cezalandırılmaları öngörülmüştür...*” açıklamalarına yer verilmiştir^[7]. Danıştay'ın bu tespiti doğrultusunda, eğitim öğretim kurumlarında öğrencilere yönelik olarak tesis edilen disiplin cezası işlemlerinin, kamu menfaatinin sağlanmasına hizmet ettiğine, bunun dışında herhangi bir amaçla ve/veya hukuki dayanaklardan yoksun bir biçimde disiplin cezası işleminin tesis edilemeyeceğine yönelik yerleşik bir anlayışa sahip olduğu an-

[6] Yönetmeliğin bu bölümünde, disiplin soruşturmasının nasıl yapılması gerektiği, soruşturma ve ceza tahsine ilişkin zaman aşımı süreleri, suç isnadında bulunulan öğrencinin savunma hakkının işletilmesi hususu, ceza ve disiplin soruşturmalarının birlikte yürütülmesi, disiplin kurulları, soruşturmanın sonuçlandırılması, ceza tahsisinde gözetilmesi gereken hususlar ve oylama ve karar konularına yer verilmiştir.

[7] Metin içerisinde bu ve bundan sonra karşılaşılabilecek kararların ayrıntıları için bkz. <http://www.kararara.com>; <http://emsal.danistay.uyap.gov.tr>; <http://kararlaryeni.anayasa.gov.tr>

laşılmaktadır. Disiplin cezası tesis etmeye yetkili üniversite organları, disiplin cezasına yönelik kamu gücünü temel alan irade açıklamalarını ancak kamu menfaatini ve kamu hizmetini esas alarak ortaya koyabileceklerdir. Bu sebeple, disiplin cezası işlemine yönelik iradenin keyfi olarak, siyasi, etnik, kişisel husumet veya farklı gerekçeler öne sürülerek açıklanması hukuk ve haksaniet unsurları açısından mümkün değildir (Çakmak, 2012). Bu noktada göz önünde bulundurulması gereken husus, idare tarafından disiplin ve idare hukuku esasları ekseninde gerçekleştirilecek bir cezalandırma işlemi neticesinde oluşacak ortamlarda, bireylerde nefret, intikam alma, suçluluk, güvensizlik ve direnme gibi negatif duyguların ortaya çıkması tehlikesidir (Seven, Altınışık ve Elmas, 2018). Söz konusu disiplin cezası tesisine yönelik işlemlerin her ne kadar hukuki bir zeminde değerlendirilmesi gerekse de, eğitim öğretim süreçlerinin temel unsuru olan ve ülkemiz geleceğinin inşasında etkin rol alabilme potansiyelindeki gençlerin, öğrencilik yaşamı sürecinde yapacakları bir hata dolayısıyla cezalandırılmalarının, yaşamlarının ilerleyen safhalarında ne gibi olumsuz neticelere sebebiyet verebileceği göz ardı edilmemesi gereken bir husustur. Diğer taraftan, disiplinin tesis edilemediği, kurulmuş olan disiplin ortamının bozulduğu alanlarda, kanun dışı davranışların, saygısız ve taşkın davranışların artabileceği, hatta hizmetlerde aksamaların ve paniklerin ortaya çıkabileceği gerçeğinden de uzaklaşılması gerekmektedir (Koz, 2006). Bu itibarla, YKÖDY’de yasaklanmış olan hal ve eylemlerin ortaya çıkması durumunda, yükseköğretim kurumları öğrencilerine tesisi öngörülen disiplin cezalarının ve bu cezaları gündeme getirecek eylemlerin hukuki ilke ve esaslar açısından irdelenmesi gerekli görülmüştür.

YKÖDY incelendiğinde uyarma, kınama, yükseköğretim kurumundan bir haftadan bir aya kadar uzaklaştırma, yükseköğretim kurumundan bir yarıyıl için uzaklaştırma, yükseköğretim kurumundan iki yarıyıl için uzaklaştırma ve yükseköğretim kurumundan çıkarma olmak üzere altı tür disiplin cezası öngörülmüştür. Bu noktada, dikkat çekilmesi gerekli görülen bir husus, Yönetmeliğin amaç ve kapsam alt başlığı altında sunulan 1. maddesinde yer almaktadır. Bu maddenin birinci bendinde; “*Bu Yönetmeliğin amacı, yükseköğretim kurumları öğrencilerine verilecek disiplin cezaları ile soruşturma usul ve esaslarını düzenlemektir.*”, ikinci bendinde ise; “*Bu Yönetmelik yükseköğretim kurumlarındaki tüm öğrencileri kapsar.*” ifadelerine yer verildiği görülmektedir. Ancak, Yönetmelikte öngörülen disiplin cezalarının, yükseköğretim kurumu içerisinde ve/veya kurum sınırları dışında da tesis edilebileceğine ilişkin bir kapsam (coğrafi ya da mekânsal bir sınırlama) tarifinin yapılmadığı görülmektedir. Bu hususu, Yönetmelikte yasaklanan bir davranış ile örneklen-dirmek mümkündür. Yönetmeliğin, 6. maddesinin “d” bendinde; “*Yükseköğretim kurumu personelinin, kurum içinde ya da dışında, şeref ve haysiyetini zedeleyen sözlü veya yazılı eylemlerde bulun-*

mak” fiili disiplin suçunu gerektiren bir eylem olarak belirtilmiştir. Burada, her ne kadar eylemin yine yükseköğretim kurumu personeline yönelik olması gerektiği sabit bir şart olarak görüle de, kurum sınırları dışında vuku bulacak bir eylem dolayısıyla, öğrencilerin yine disiplin cezası uygulaması ile karşı karşıya kalmaları şu halde mümkün gözükmemektedir. Bu durumun, kurumsal işleyişin ve kamu hizmetlerinin aksaksız bir biçimde yürütülmesine yönelik olarak işletilmesine dayanan disiplin cezalarının, kurum dışı alanlarda da geçerlilik gösterebileceği gibi idari işlemlerin sınırlarını ve amaçlarını aşan bir yaklaşımı işaret etmekte olduğu söylenebilir. Bu hususa açıklık getirilmesinin gerektiği, gerçekleştirilen eylem ve öğrencilere yönelik tesis edilecek disiplin cezası arasındaki bağıntının yükseköğretim kurumu sınırları ile tespit edilmesi gerektiğini Danıştay kararlarında görmekteyiz. Danıştay 8. Dairesinin almış olduğu E:2010/1718; K:2011/2902 sayılı ve 30.05.2011 tarihli kararında; “*...belirtilen fiil nedeniyle, bu Yönetmeliğe göre ceza verilebilmesi için, disiplin cezasına konu fiilin yükseköğretim kurumu içinde işlenmesi gerektiği; tartışmasızdır. Olayda; davacının disiplin cezasına konu olan eylemin içinde yer aldığı sabit ise de, bıçak taşıma ve yaralama fiilinin kampüs dışında ve kamuya açık bir alanda işlendiği görülmüş olup; fiilin cezalandırılmasının önkoşulu olan ‘yükseköğretim kurumu içinde bıçak taşıma’ koşulunun gerçekleşmediği ve ... değerlendirilerek cezalandırılmasına yönelik işlemlerde hukuka uyarluk bulunmadığı...*” belirtilmiştir.

Bu itibarla, YKÖDY’de ceza yaptırımı öngörülen davranışların, sadece yükseköğretim kurumları sınırları içerisinde gerçekleştirilmesi durumunda disiplin soruşturmalarına konu edilebileceğine yönelik bir açıklamanın Yönetmelikte yer alması gerektiği düşünülmektedir. Nitekim Yönetmeliğin bazı maddelerinde doğrudan *yükseköğretim kurumları içerisinde* ifadesine yer verilirken Yönetmeliğin büyük bir bölümünde bu ifadenin kullanılmaması göz önüne alındığında, bu konuda farklı yorum, takdir ve disiplin ceza alanlarını genişletici haksız işlemlere mahal vermeyecek bir düzenlemenin gerekliliği daha net bir biçimde görülecektir.

Uyarma Cezası

YKÖDY’de öngörülen disiplin cezalarından ilki (m.4), öğrencilerin bağlı oldukları statünün gereklerine uygun olarak hareket etmeleri hususunda daha özenli olmaları gerektiğinin yazılı ikazı olarak tarif edilmiş olan uyarma cezasıdır. Yönetmelikte, bu disiplin cezasının gerektirecek olan hal ve eylemler, üç bend altında ayrıntılı hale getirilmiştir. Yönetmeliğin 4. maddesinin “a” bendinde; “*Yükseköğretim kurumu yetkililerince sorulan hususları baklı bir sebep olmadan zamanında cevaplandırmamak.*” eylemi disiplin suçu teşkil eden davranışlar arasında sayılmıştır. Bu noktada, kurum yetkililerince öğrencilere yöneltilecek soruların konu, amaç ve şekil unsuru yönünden ayrıntılı olarak tarif

edilmemiş olduğu görülmektedir. Öğrencilerin kendilerine sorulan konuları zamanında cevaplamamaları, uyarma cezası ile cezalandırılmalarına yol açar. Ancak haklı bir nedenin varlığı, öğrencinin zamanında cevap vermemesinin hukuka uygunluk nedenini oluşturur. Haklı sebeplerin ne olduğu ise Disiplin Yönetmeliğinde düzenlenmemiştir (Gürer, 2010). Bu noktada ifade edilmesi gereken bir diğer husus, “haklı sebep” olarak öğrenci davranışına meşruluk (hukuka uygunluk) kazandıracak unsurların ne bu madde kapsamında ne de Yönetmeliğin herhangi bir bölümü içerisinde belirtilmemiş olmasıdır. Bu durumun, eylemin hukuka uygun olmayan yönünü ortadan kaldırarak, o hal ve fiile “hukuka uygunluk” sıfatı kazandıracak olan koşullar konusunda Yönetmeliğin eksik bir yönü karşımıza çıkmaktadır. Hukuka uygunluk sebeplerinin, gerçekleşen eylemlerin hukuka aykırı nitelikli unsurlarını bazı koşullarda ortadan kaldıran ve fiili ceza kuralının amacına aykırı hale getirmeyen sebepler olarak tanımlanması mümkündür (Eryılmaz, 2011). Dolayısıyla, öğrencilere yöneltilecek olan ne tür sorularla ilişkili cevapların sorumluluk arz ettiği ve öğrencilerin ileri sürebileceği “haklı sebep” unsurlarının neler olacağı hususlarının Yönetmelikte açıklığa kavuşturulmasının gerekli olduğu düşünülmektedir.

Kınama Cezası

YKÖDY’de öngörülen disiplin cezalarından ikincisi (m.5), öğrencinin hal ve hareketlerinden dolayı kınandığının yazılı olarak bildirilmesi olarak tarif edilmiş olan kınama cezasıdır. Yönetmelikte, bu disiplin cezasını gerektirecek olan hal ve eylemler, beş bend altında belirtilmiştir. Yönetmeliğin 5. maddesinin “b” bendinde; “*Ders, seminer, uygulama, laboratuvar, atölye çalışması, bilimsel toplantı ve konferans gibi çalışmaların düzenini bozmak.*” ve “c” bendinde; “*Yükseköğretim kurumu içinde izinsiz olarak bildiri dağıtmak, afiş ve pankart asmak.*” olarak belirlenen fiillerin, disiplin suçu teşkil eden davranışlar arasında sayıldığı görülmektedir. Bu madde kapsamında ilk olarak “b” bendi ele alındığında, bilimsel toplantı ve konferans benzeri akademik nitelikli çalışma ortamlarında hangi tür davranışların “düzen bozucu” eylemler olarak değerlendirileceğinin muğlaklıktan uzak bir biçimde açıklanmadığı görülmektedir. Örneğin bir konferans esnasında, öğrenciler tarafından konuşmacılara ya da panelistlere yöneltilecek bir soru veya belirtilecek bir düşünce neticesinde, rahatsızlık duyularak öğrenci-öğrenciler hakkında bir soruşturma işleminin başlatılması şu halde olasılıklar dâhilindedir. Benzer şekilde aynı maddenin “c” bendinde de benzer bir olasılığın varlığı göze çarpmaktadır. Öğrenciler tarafından, yükseköğretim kurumları içerisinde dağıtılacak olan bildirilerin, afişlerin ve asılmak istenen pankartların kurum yetkililerince incelenmesi (izne tabi tutulması), son derece olağan ve ge-

rekli bir husustur. Ancak, kurum yetkililerince gerçekleştirilecek incelemeler neticesinde, takdir edilecek olan iznin hangi içerik, amaç ve temadaki afiş, bildiri ve pankartlar açısından mümkün olacağı, ya da hangi tür içerikler açısından bu tarz bildirim ve dağıtımlara izin verilemeyeceğinin Yönetmelik kapsamında detaylandırılmasının gerekli olduğu düşünülmektedir. Çünkü bu hususun, ulusal ve uluslararası hukukta güvence altına alınmış olan temel hak ve özgürlük alanları ile yakından ilişkili olduğu görülmektedir. İdarenin, çerçevesi hukuki düzenlemelerle çizilmiş bir alanda tercih yapabileme imkânına sahip olması şeklinde tarif edilebilecek bir yetki türü olan takdir yetkisi; idareye keyfi bir hareket alanı sağlamamakla birlikte, idari yönetim mekanizmanın isleyişi açısından büyük öneme sahiptir (Erdem, 2013; Korkmaz, 2009).

Öğrenci hakları açısından bakılacak olursa, YKÖDY’de yer alan; “...ilan asmak”, “...bildiri dağıtmak, afiş ve pankart asmak” ve “yükseköğretim kurumuna ait kapalı ve açık mahallerde yetkililerden izin almadan toplantılar düzenlemek veya bu tür toplantılara katılmak (m.6/f)” şeklinde belirlenen düzenlemelerin Anayasamızda^[8] da güvence altına alınmış olan ifade özgürlüğü, kanaat hürriyeti, düşünce hürriyeti, *düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti* gibi haklar ile bağdaşmadığı; bu sebeple bu hürriyetlerin kullanımına yönelik davranışların disiplin cezası işlemleri ile sınırlandırılmaması gerektiği söylenebilir (Çakmak, 2012). Ancak Anayasa’nın, düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti başlığı altında yer alan 26. maddesinde, bu hakların ne şartlarda sınırlandırılabilceği şu şekilde belirtilmiştir:

“**Madde 26** – Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir. Bu hürriyet Resmî makamların müdahalesi olmaksızın haber veya fikir almak ya da vermek serbestliğini de kapsar. Bu fıkra hükmü, radyo, televizyon, sinema veya benzeri yollarla yapılan yayımların izin sistemine bağlanmasına engel değildir. Bu hürriyetlerin kullanılması, millî güvenlik, kamu düzeni, kamu güvenliği, Cumhuriyetin temel nitelikleri ve Devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünün korunması, suçların önlenmesi, suçluların cezalandırılması, Devlet sırrı olarak usulince belirtilmiş bilgilerin açıklanmaması, başkalarının şöhret veya haklarının, özel ve aile hayatlarının yabut kanununun öngördüğü meslek sırlarının korunması veya yargılama görevinin gereğine uygun olarak yerine getirilmesi amaçlarıyla sınırlanabilir.”

Bu itibarla, kamu hizmeti sunan yükseköğretim kurumlarında da, eğitim öğretim faaliyetlerini aksatıcı, bozucu veya niteliğini düşürücü özellikte her türlü fiilin, dolaylı olarak kamu düzenini bozucu etkisinin olabileceği göz ardı edilmemelidir. Do-

[8] Anayasanın 25. ve 26. maddelerinde; düşünce ve kanaat hürriyeti ve düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti güvence altına alınmıştır.

layısıyla ilk etapta, yükseköğretim kurumu yetkililerinin kamu düzeninin gereklerini gözeterek, takdir yetkisi doğrultusunda belirtilen hakların (ifade hürriyeti, düşünce ve düşüncüyü yayma hürriyeti) kullanım biçimlerini belirleyici nitelikteki disiplin işlemlerinin, hukuki dayanaklarla/kamu düzeni gerekçesiyle gerçekleştirilmiş olacağı öngörülebilecektir. Bu husus daha önce de ifade edildiği üzere, idari işlemlerin ve yaptırımların hukuka uygunluk karinesinden yararlanıyor olmalarının bir sonucu olarak açıklanabilir.

Yükseköğretim Kurumundan Bir Haftadan Bir Aya Kadar Uzaklaştırma Cezası

YKÖDY'de öngörülen disiplin cezalarından üçüncüsü (m.6), öğrencinin yükseköğretim kurumundan bir haftadan bir aya kadar uzaklaştırılması ve bu sebeple öğretim faaliyetlerine ve sınavlara katılmayacağı yazılı olarak bildirilmesi cezasıdır. Yönetmelikte, bu disiplin cezasını gerektirecek olan hal ve eylemler yedi bend altında belirtilmiştir. Yönetmeliğin 6. maddesinin "a" bendinde; "...veya yükseköğretim kurumlarının işleyiş ve huzurunu bozucu eylemlerde bulunmak." olarak belirtilen eylem, disiplin suçu teşkil eden davranışlar arasında sayılmıştır. Ancak bu madde kapsamında, yükseköğretim kurumlarının işleyiş ve huzurunu bozucu nitelikteki davranışların hiçbir şüpheye yer bırakmayacak şekilde açıklanmadığı görülmektedir. Bu noktada, yükseköğretim kurumlarında disiplin işlemi tesis etme gücünü haiz yetkililerin, yoruma açık ve çerçevesi net çizilmemiş bu ifadeler ile geniş bir yorum ve takdir yetkisi alanına sahip olacağı net bir biçimde görülmektedir. Nitekim bu durum, ceza hukukunun temel ilkelerinden olmakla birlikte, disiplin hukukunda da geçerliliği kabul edilen *belirlilik* ilkesine de aykırı bir hal teşkil etmektedir. Hem Danıştay'ın hem de Anayasa Mahkemesi'nin kararlarında-ıçtihatlarında, belirlilik ilkesine gösterilen önem net bir biçimde görülmektedir. Anayasa Mahkemesi'nin E:2018/151; K:2019/36 sayılı kararında; "... Hukuk devleti ilkesinin gereklerinden bir diğeri ise belirliliktir. Belirlilik ilkesi bireylerin hukuk kurallarını önceden bilmeleri, tutum ve davranışlarını bu kurallara göre güvenle belirleyebilmeleri anlamını taşımaktadır. Belirlilik ilkesi yalnızca yasal belirliliği değil dahi geniş anlamda hukuki belirliliği ifade etmektedir. Bir başka deyişle hukuk kurallarının belirliliğinin sağlanması yalnızca kanunla düzenleme yapılması anlamına gelmemektedir. Yasal düzenlemeye dayanarak erişilebilir, bilinebilir ve öngörülebilir gibi niteliksel gereklilikleri karşılama koşuluyla mahkeme içtihatları ile de hukuki belirlilik sağlanabilir. Hukuki belirlilik ilkesinde asıl olan, bir hukuk normunun uygulanmasıyla ortaya çıkacak sonuçların o hukuk düzeninde öngörülebilir olmasıdır." ifadelerine yer verilmiştir.

Disiplin yaptırımları için de geçerli olan belirlilik ilkesinin bir gereği olarak birey, kanunda, hiçbir tereddüde yer vermeyecek bir biçimde, hangi somut eylem ve olguya hangi hukuksal yaptırımın veya sonucun bağlandığını görebilmelidir. Hukuk devleti ilkesinin bir sonucu ve dolayısıyla hukuki güvenlikle doğrudan ilişkili olan bu ilke sayesinde kişiler, kendisine düşen yükümlülükleri önceden öngörebilir ve davranışlarını ayarlama ferasetine sahip olabilirler (Çakmak, 2012; Gürer, 2010). Çalışmanın ilerleyen bölümlerinde *kanunilik ilkesine* ilişkin ayrıntılı açıklamalar, Yönetmeliğin "*Öngörülmemiş disiplin suçları*" başlıklı 10. maddesi kapsamında sunulacaktır. Bu sebeple şimdilik, tekrara düşmenin önüne geçilmesi amacıyla belirlilik ilkesine ilişkin yukarıda belirtilen açıklamalar ile yetinilecektir. Yine ilgili maddenin "ç" bendinde; "*Yükseköğretim kurumunda kişilerin şeref ve haysiyetini zedeleyen sözlü veya yazılı eylemlerde bulunmak.*" eyleminin, disiplin cezası gerektiren fiillerden olarak belirtildiği görülmektedir. Bu bend kapsamına bakıldığında, sözlü ya da yazılı eylemlerin yükseköğretim kurumu sınırları içerisinde gerçekleşmiş olması şartına bağlı olduğu görülmektedir. Fakat bu disiplin cezasının, hangi kişilere yönelik olarak gerçekleştirilmiş eylemler ile sınırlı tutulacağına açıklık getirilmediği görülmektedir. Dolayısıyla, sadece kurum sınırları dâhilinde böyle bir faaliyette bulunulması, böylece herhangi bir siyasi kişiliğe, sanata ya da sıradan birine yönelik hakaret içerikli fiiller nedeniyle, öğrencilere bu cezanın verilebilmesi mümkün olacaktır (Molu, Demir Gürsel, Kurt, Dinçer ve Kıvılcım, 2013). Bu durum, kurum yetkililerinin ve/veya "hakaret" eylemine muhatap kalmış kişi ve/veya taraftarlarının ceza talebi/takdiri alanını genişletebilme ihtimalini de beraberinde getirmektedir. Bu belirsizlik dolayısıyla, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 125. maddesinde ifade olunan "*hakaret suçu*"^[9] dışında, öğrencilerin ayrıyeten disiplin cezası ile de karşı karşıya kalmaları muhtemel görülmektedir. Bu ihtimal, ilgili maddenin "d" bendinde ifade edilen; "*Yükseköğretim kurumu personelinin, kurum içinde ya da dışında, şeref ve haysiyetini zedeleyen sözlü veya yazılı eylemlerde bulunmak*" fiili ile birlikte ele alındığında, "ç" bendinde yer alan "...yükseköğretim kurumunda kişilerin..." ifadesinde kastedilen kişilerin, yükseköğretim kurumunda görevli kişiler olmadıkları manasına ulaşılabilmektedir. Sonuç olarak bu bend kapsamında belirtilen fiilin, yükseköğretim kurumu sınırları içerisinde hangi statülerdeki kişilere yönelik icrasında disiplin cezası işleminin tesis edilebileceğinin, net bir şekilde açıklığa kavuşturulması gerekli görülmektedir. Maddenin "e" fıkrasında ise, yükseköğretim kurumları içerisinde alkol içerikli ürünlerin tüketilmesinin disiplin suçu sayıldığı, ancak Disiplin Yönetmeliği içerisinde, alkol, uyuşturucu vb. uyaran maddeler etkisinde gerçekleştirilen fiillerin cezalandırılmasına ilişkin nasıl bir usulle hareket edile-

[9] İlgili Kanunun 125. maddesinde hakaret "*Bir kimseye onur, şeref ve saygınlığını rencide edebilecek nitelikte somut bir fiil veya olgu isnat etme veya sövmek suretiyle bir kimsenin onur, şeref ve saygınlığına saldırma*" eylemi olarak tanımlanmış, eylemin icrası durumunda üç aydan iki yıla kadar hapis veya adli para cezası öngörülmüştür.

ceğine açıklık getirilmediği görülmektedir. Bu halde, bir kimse- nin fiilinden sorumlu tutulabilmesi için fiilin anlamı ve bütün sonuçlarını kavrayabilecek algı düzeyine sahip olunması olarak ifade edilen (Kaya, 2019) isnat yeteneğinin bulunmadığı kişiler- ce disiplin cezası gerektirecek bir suçun, manevi unsurlarından eksiklik taşıyarak vuku bulması ihtimaller dâhilindedir. Bu durumun, Yönetmeliğin 10. maddesi kapsamındaki “öngörülme- miş disiplin suçları” başlığı altında da ele alınması, uygulanma- sı öngörülen ceza türü açısından bakıldığında mümkün gözükmemektedir. Bu noktada, suçun manevi unsurlarından bir tane- si olan isnat yeteneğine sahip olmayan bir öğrencinin fiili dola- yısıyla cezalandırılması, nitekim bu durumun uygun yöntemler- le tespit edilmesinin ve belgelenmesinin belirli teknik işlemler- le mümkün olabileceği göz önüne alındığında, büyük olasılıkla gözükmektedir. İsnat yeteneği ortadan kalmış bir yükseköğre- tim öğrencisinin, bilinçsizce gerçekleştirmiş olduğu bir eylem dolayısıyla cezalandırılmasına yönelik bir idarî işlemin ise huku- ki açıdan noksanlık taşıyacağına söyleyebiliriz.

Bu husus, çeşitli biyolojik ve psikolojik etkilerle dürtü prob- lemi gibi istem dışı hareketleri doğurucu rahatsızlıklara sahip öğrenciler için de ifade edilebilir. Bu tarz rahatsızlıklar ile fiil ehliyetinin kısmen de olsa sınırlandığı, isnat yeteneğinin orta- dan kalktığı hal ve koşullarda vuku bulmuş fiillerin ne şekilde bir cezalandırma usulüne tabi tutulacaklarının yine Yönetmelik içerisinde açıklığa kavuşturulmadığı görülmektedir. Şüphesiz, bu noktalara ilişkin olarak Yönetmelikte bir düzenlemeye gidil- mesinin, tesis edilecek disiplin cezalarının hakkaniyete ve huku- ka uyarlık yönlerini güçlendireceği öngörülmektedir. İlgili maddenin son olarak “P” bendinde belirtilen; “Yükseköğretim kurumuna ait kapalı ve açık mahallerde yetkililerden izin almadan toplantılar düzenlemek” fiili, disiplin cezası gerektiren eylemler- den sayılmıştır. Toplanma ve dernek kurma hakkı ve bunun ne gerekçeler ile sınırlandırılabilirliği mevzuu, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin, toplantı ve dernek kurma hürriyetinin düzenlendiği 11. maddesinde; “Herkes barışçıl olarak toplanma ve dernek kurma hakkına sahiptir. Bu hak, çıkarlarını korumak ama- cıyla başkalarıyla birlikte sendikalar kurma ve sendikalara üye olma hakkını da içerir (1). Bu hakların kullanılması, yasayla öngörülen ve demokratik bir toplum içinde ulusal güvenliğin, kamu güvenliğinin korunması, kamu düzeninin sağlanması ve suç işlenmesinin önlen- mesi, sağlığın veya ablakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için gerekli olanlar dışındaki sınırlamalara tabi tutula- maz. ... (2)” ifadeleri ile düzenlenmiştir. Nitekim Anayasa’nın 34. maddesinde de bu hürriyetin; “Herkes, önceden izin almadan, silahsız ve saldırsız toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına sahiptir. Toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı ancak, millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlığın ve genel ab- lâkım veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amacıyla ve kanunla sınırlanabilir. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme

bakımın kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanun- da gösterilir.” ifadeleri ile güvence altına alınarak, hangi koşul ve gerekçelerle bu hakkın kullanımının sınırlanabileceği hususuna açıklık getirilmiştir.

Bu itibarla bakıldığında, öğrencilerin barışçıl amaçlarla, sal- dırı unsuru teşkil edecek araçlardan yoksun ve yükseköğretim kurumlarının işleyiş ve huzurunu bozucu eylemlerden uzak bir şekilde toplanmalarına ve/veya yürüyüş düzenlemelerine yöne- lik fiillerinin, herhangi bir disiplin cezası işlemi ile sınırlandırıl- masının, hukuki açıdan uygunluk teşkil etmeyecek durumlar orta- taya çıkartacağı net bir biçimde görülmektedir. Bu husus, normlar hiyerarşinin doğal bir sonucu-gerekçeliği olarak ortaya çıkmaktadır. Buradan hareketle, yetkililerden izin alınmaksızın yükseköğretim kurumlarında barışçıl amaçlara dayalı, konusu suç teşkil etmeyen ve eğitim-öğretim faaliyetlerini kesintiye uğ- ratmayacak nitelikteki toplantı faaliyetlerinin disiplin suçu kap- samında ele alınmaması gerektiği ifade edilebilir (Gürer, 2010).

Yükseköğretim Kurumundan Bir Yarıyıl Süre ile Uzaklaştırılma Cezası

YKÖDY’de öngörülen disiplin cezalarından bir diğeri (m.7), öğrencinin yükseköğretim kurumundan bir yarıyıl uzak- laştırılmasının ve bu süreçte öğrencilik haklarından yararlan- mayacağı yazılı olarak bildirilmesidir. Yönetmelikte, bu di- siplin cezasının gerektirecek olan hal ve eylemler sekiz bend altında belirtilmiştir. Yönetmeliğin 7. maddesinin “b” bendinde; “Yükseköğretim kurumlarında işgal ve benzeri fiillerle yükseköğretim kurumunun hizmetlerini engelleyici eylemlerde bulunmak.” eylemi disiplin suçu teşkil eden davranışlar arasında sayılmıştır. Bu nok- tada, işgal eylemi ile amaç ve şekil yönünden benzeşik kabul edi- lebilecek eylemlerin neler olduğunun belirtilmediği görülmek- tedir. Daha önce de ifade edildiği üzere, YKÖDY içerisinde bel- lirlilik ilkesine sıkı bir bağlılığın bulunmadığı görülmektedir. Bir diğer önemli husus, öğrencilerin hak ve hürriyet alanları içeri- sinde olmak koşulu ile çeşitli talep ve görüşlerini yükseköğretim kurumu sınırları içerisindeki bir yer, alan ya da mekânda bulun- mak suretiyle dile getirme yönündeki fiillerinin, bu madde ile disiplin suçu olarak değerlendirilmesi ve bu doğrultuda toplu iş- lem tesis edilmesi mümkün gözükmektedir. Danıştay 8. Dairesi tarafından verilmiş olan E:2005/1982; K:2005/3870 sayılı kara- rında bu hususa dikkat çekilerek; “... Yükseköğretim amaç ve ilke- lerine aykırı düşen belli bir nedenle bir araya gelinerek bir makamın işgal edilmesi, işgalin süre ve katılanların sayısı bakımından üniver- sitenin düzenini ve güvenliğini tehdit edecek büyüklükte bulunması gerekir. Aksine bir kabul ile değerlendirilmesi halinde, birden çok öğ- rencinin bir arada gerçekleştirdiği ortak eleştirel veya tepkisel davra- nışın, anılan madde kapsamında cezalandırılması sonucuna ulaşila- caktır. Böyle bir kabul ise Anayasa ile belirlenen hak ve özgürlüklere, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ile tanınan kamu güvenliği ve dii-

zenine aykırı olmayan toplantılara katılma özgürlüğüne ve sözü edilen yönetmelik kuralının öngördüğü amaca aykırı düşecektir.” ifadelerine yer verilmiş ve dava konusu işleme tahsis edilmiş olan disiplin cezasında hukuka uyarlık bulunmadığı yönünde karar verilmiştir. Bu sebeple, öğrenciler tarafından toplu biçimde gerçekleştirilen tepkisel veya istek, dilek ve görüş yansıtıcı fiillerin, esas anlamda işgal mahiyetinde olup olmayacağını değerlendirmesinde gözetilecek belirli şartların ve/veya tariflerin yönetmelik içerisinde ayrıntılı olarak belirtilmesi gerektiği düşünülmektedir. Aksi durumda, ulusal ve uluslararası hukuk normlarının koruma altına alınmış olan ifade hürriyeti, toplantı ve yürüyüş hakkı, düşünce ve düşünceyi yayma hürriyeti gibi hakların kullanımı yönündeki davranışların, farklı yönde değerlendirilmesinin ve bu hakların sınırlandırılması suretiyle öğrencilerin disiplin cezası yaptırımını ile karşı karşıya kalabilmelerinin ihtimal dâhilinde olacağı göz ardı edilmemelidir.

İlgili yönetmelik maddesinin “P” bendinde ise; “*Seminer, tez ve yayınlarında intihal yapmak*” eyleminin disiplin suçu sayıldığı görülmektedir. Nitekim bu hususun, akademik eğitim süreçlerinde sıklıkla karşılaşılan ciddi bir etik problem olması sebebiyle yönetmelikte yer almış olmasının yerinde bir tasarruf olduğunu söylemek mümkündür. Özellikle lisansüstü eğitim süreçlerinde öğrencilerin, çalışmalarına intihal suçunu teşkil edecek unsurları karıştırmamaları noktasında yeterli bilinç ve farkındalığa sahip olmaları gerekmektedir. Bu gerekliliğin gözetilmesinin, hem gerçekleştirilen akademik çalışmanın niteliği hem de etik ve hukukun ilke ve esaslarına uygunluğu açısından son derece problemlidir durumların ortaya çıkmasına sebep olabilmesi büyük bir olasılıktır. Yükseköğretim kurumlarında öğrenimlerini sürdüren öğrenciler bölümlerinin, fakültelerinin veya üniversitelerinin, eğitim-öğretim işlerinin düzgün yürütülmesiyle ilgili kurallarına uyma ve bunlara ilişkin bilgileri izleme ve öğrenme sorumluluğunu sahiptirler (Gerçek, Güven, Özdamar, Yelken ve Korkmaz, 2011). Dolayısıyla, intihal eylemini oluşturan unsurlar hakkında yeterli bilgiye ve farkındalığa sahip olmayan öğrencilerin, her türlü kasit unsurundan yoksun, bilinçsizce ve istemsizce çalışmalarında intihal eyleminin unsurlarından izler bulundurmaları durumunda dahi, disiplin cezası ile karşı karşıya kalmaları mümkün olabilecektir. Nitekim bir araştırmada, lisans öğrencilerinin farkında olmadan intihal yaptıkları sonucuna ulaşılmıştır (Ersoy, 2014).

Bu noktada göz önünde bulundurulması gereken önemli hususlardan bir tanesi, eylemin kasıtlı, istemli ve neticeleri bilinen gerçekleştirilip gerçekleştirilmediğinin tespit edilmesidir. Nitekim disiplin cezalarının tesisinde, fiilin norm hükümlerinde tarif edildiği şekli ile icra edilmiş olması birincil şarttır ki bu şart; ceza hukuku kökenli olan, ortada bir fiilin bulunması yönündeki gerekliliği ifade eden *suçun maddi unsurunu* oluşturmaktadır (Çakmak, 2012). Bununla birlikte, disiplin suçunun maddi un-

surunun varlığı kadar, manevi unsurları ile de -kast/kusurluluk- işlenmiş olması, disiplin cezası verilmesi için sağlanması gereken bir diğer koşuldur. Danıştay 12. Dairesinin vermiş olduğu bir kararında, bu hususa değinerek; “... *Kasit unsurunun varlığının kabulü için isnat olunan eylemin fail tarafından bilerek ve istenilerek işlenmiş olması ve ayrıca failin, eylemin sonuçlarını bilmesi (öngörmesi) ve istemesi gerekmektedir. Kasit unsuru ortaya konulurken, olay öncesi, olay sırası ve olay sonrası davranışlar bir bütün olarak değerlendirilmelidir. Kasit varlığının tespiti için; kişinin durumu (ortaya çıkan netice hakkında sorumluluk sahibi olup olmadığı, ortaya çıkan neticeyi bilebilecek durumda olup olmadığı, statüsü ve statüden kaynaklanan yükümlülükleri), olayın gelişimi (netice öncesi ve sonrası, neticenin devam ettiği süreç), davranış ve davranışın ortaya çıkış şekli (talimatla süreci yönlendirme, neticenin ortaya çıkmasına göz yumma, yapması gereken davranışları yapmama veya neticeyi ortaya çıkaran davranışta ısrar) ve ortaya çıkan neticenin (eylemin etkilerinin boyutu, neticenin ortadan kalkması için gayret gösterilip gösterilmediği, süreç içerisinde eylemin etkilerinin ağırlaşarak devam etmesi) birlikte değerlendirilmesi gerekmektedir...* (E: 2012/6999; K: 2015/5119)” ifadelerine yer vermiştir. Sonuç itibarıyla disiplin cezasının tesisinde, intihal suçunun maddi ve manevi unsurları ile birlikte değerlendirilmesi gerektiği unutulmamalıdır. Aksi durumda, intihal suçunun manevi unsurlarını taşımayan öğrenci fiillerinin, disiplinsiz davranışlar olarak değerlendirilmeleri ve bu yöndeki işlemlerle de cezaya muhatap görülmeleri öğrenciler açısından ciddi mağduriyetler oluşturabilecektir. Bu değerlendirme sürecinde en büyük sorumluluk, soruşturma sürecini yürüten muhakkike düşmektedir. Bu tespit, intihal suçunun maddi unsurlarının çeşitli yazılım programları aracılığıyla (Turnitin, Copyscape vb.) tespitinin yapılması mümkünken, suçun manevi unsurlarının tespitinde bu yazılımların yeterli olamayacağı gerçeği ile temellendirilebilir.

Yükseköğretim Kurumundan İki Yarıyıl Uzaklaştırılma Cezası

YKÖDY’de öngörülen disiplin cezalarından beşincisi (m.8), öğrencinin yükseköğretim kurumundan iki yarıyıl uzaklaştırılmasının ve bu süreçte öğrencilik haklarından yararlanamayacağını yazılı olarak bildirilmesidir. Yönetmelikte, bu disiplin cezasının gerektirecek olan hal ve eylemler dokuz bend altında belirtilmiştir. Yönetmeliğin 8. maddesinin “a” bendinde; “*Yükseköğretim kurumu görevlilerine karşı cebir ve şiddet kullanarak görevin yapılmasına engel olmak.*” fiili disiplin cezası gerektiren eylemler arasında sayılmıştır. Bu ifade doğrultusunda öğrenciler tarafından gerçekleştirilecek cebir ve şiddet eyleminin, yükseköğretim kurumu içerisinde ayırım yapmaksızın bütün görevli personele yönelik olarak icra edilebilmesinin mümkün olduğu ve bu eylemlere yönelik disiplin cezasının tesis edilebileceği anlaşılmaktadır.

Yükseköğretim Kurumundan Çıkarma Cezası

YKÖDY’de öngörülen disiplin cezalarından sonuncusu (m.9), öğrenciye bir kez daha çıkarıldığı yükseköğretim kurumuna alınmamak üzere öğrencilikten çıkarıldığının yazı ile bildirilmesidir. Yönetmeliğin 9. maddesinin bu noktada, bir öğrencinin eğitim yaşamı sürecinde sonuçları itibari ile karşılaşılabileceği en ağır disiplin cezasını tarif ettiği söylenebilir. Yönetmelikte, bu disiplin cezasını gerektirecek olan hal ve eylemler dört bend altında belirtilmiştir. Anayasa’nın 42. maddesinde, *eğitim ve öğrenim hakkı ve ödevi* başlığı altında belirtildiği üzere; *“Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz.”* ifadesi çerçevesinden bakıldığında, öğrencilere uygulanacak olan bu disiplin cezasının ne denli ağır bir ceza olduğu net bir şekilde görülmektedir. Diğer taraftan bu disiplin cezasını, Anayasal koruma altındaki eğitim ve öğrenim hakkının işletilmesine engel teşkil eden ya da bu hakkı sınırlayan bir uygulama olarak değerlendirmek tam anlamı ile yerinde bir yaklaşım olarak nitelendirilemez. Bu yaklaşımın ilk gerekçesi olarak, Yönetmelik maddesinde ifade edilen çıkarma işleminin, hâlihazırda öğrencinin öğrenimini sürdürmekte olduğu eğitim kurumundan çıkartılması ile çerçevesi, kişinin farklı bir kurumda yükseköğrenim yaşamına yeniden başlayarak devam etmesinin önünde bir engel bulunmaması gösterilebilir. İkinci olarak da, Anayasa’nın aynı maddesinde (m.42); *“Eğitim ve öğretim kurumlarında sadece eğitim, öğretim, araştırma ve inceleme ile ilgili faaliyetler yürütülür. Bu faaliyetler her ne suretle olursa olsun engellenemez.”* ifadesine yer verildiği, bu doğrultuda da eğitim öğretim faaliyetlerini engelleyici her türlü uygulamaya hukuki açıdan müsamaha kapısının kapatıldığı görülmektedir. Dolayısıyla, yükseköğretim kurumundan çıkarma cezasını gündeme getirecek nitelikteki eylemlerin; içerik, amaç ve şekil unsurları açısından hukuki uyarluluk yönlerinin bulunmamasının yanı sıra kamu düzeni, menfaatleri ve ahlaki açısından da hiçbir hafifletici yorum noktasına hâiz olmamaları gerekmektedir. Nitekim ilgili madde kapsamında disiplin suçu gerektirecek davranışlar olarak belirtilmiş olan fiillerin, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nda da konu edilen adli suçlar arasında yer aldıkları görülmektedir.

Bu itibarla, disiplin soruşturmalarının yanı sıra ceza kovuşturmalarının sınırlarına girecek olan öğrenci fiillerine yönelik hangi usulle cezalandırma işleminin tesis edileceğine değinilmesi gerekli görülmüştür.

YKÖDY’de Ceza Kovuşturması ve Disiplin Soruşturmasının Bir Arada Yürütülmesi

YKÖDY’nin 17. maddesinde^[10] konu edilmiş olan *“Ceza kovuşturması ve disiplin soruşturmasının bir arada yürütülmesi”* bah-

si, özellikle konusu ceza hukuku ve ceza muhakemesinin sınırları ile doğrudan çerçevesi olduğu hal ve eylemler açısından büyük önem arz etmektedir. İlgili madde incelendiğinde, disiplin hukukunun temel özelliklerinden yansımalar görülmektedir. Burada, bir öğrenci hakkında ceza kovuşturmasına başlanmış olmasının, disiplin soruşturmasının başlatılmasına geciktirme etkisi yaratmayacağı ve aynı zamanda öğrencinin mahkûm sıfatı taşımamasının, disiplin cezası tesisine mani olamayacağı anlaşılmalıdır. Her ne kadar öğrenci hakkında başlatılmış olan disiplin soruşturması ile aynı fiilden dolayı adli mercilerce yürütülmekte olan ceza kovuşturması, birbirlerinden bağımsız süreçler olarak yürütülecek olsalar da, doktrinde ceza kovuşturması sonunda kişilere yönelik tesis edilecek ceza veya beraat kararlarının, disiplin soruşturmasını yürüten makamlarca dikkate alınması gerektiği yaklaşımı öne sürülmektedir. Bir öğrencinin ceza hukuku bağlamında suç teşkil eden bir fiil nedeniyle yargı mercilerince cezalandırılmasıyla, fiilin ceza hukuku bağlamında suç olup olmadığına karar verecek olan adli yargı makamlarının maddi gerçeği tespiti ilişkin hükümlerinin, disiplin cezasını gerekli kılabilecek olan eylemin açığa çıkarılmasında birincil önemde dayanak noktası oldukları söylenebilir (Çakmak, 2012). Ancak bu noktada, adli kovuşturma süreçleri sonucunda öğrencinin somut delil yetersizliği, şüphe unsurlarının varlığı ve hukuka uygun olmayan delillerin dayanak alınması gibi sebeplerle suçsuz bulunmasının, idare tarafından disiplin cezası tesis edilmesine engel teşkil etmeyeceği unutulmamalıdır. Bu bağlamda, Türk Ceza Kanunu’na göre yapılan kovuşturma faaliyetleri, gerekli hukuk bilgisine sahip hâkimler tarafından yapılmaktadır. Onların suçsuz olduğuna karar verdikleri bir sanığı, içlerinde hukukçu ve hukuk formasyonu olmayan üyelerin de bulunabileceği kurulların suçlu sayıp ceza vermelerinin ne derece doğru bir karar olabileceği sorunsalı ortaya çıkmaktadır. Ancak burada, disiplin hukuku özelliklerinden, *ceza hukuku açısından suç teşkil etmeyen fiillerin disiplin suçu sayılabileceği ve disiplin cezası gerektirebileceği* prensibi göz ardı edilmemelidir (Koz, 2006).

Sonuç olarak, yükseköğretim kurumundan çıkarma cezasını gündeme getirecek öğrenci fiillerinin, adli yargılama süreçlerine intikal etmesi durumunda, bu makamlardan çıkacak kararların ve gerekçelerinin, disiplin soruşturması süreçlerinde mutlak suretle dikkate alınması gerekmektedir. Bu gereklilik, her ne kadar hukuki gerekçelerle tesis edilecek olsa dahi alınacak olan bu tür bir cezanın, bir öğrencinin öğrenim hayatını bütünüyle etkileyecek hatta telafisi zor ya da mümkün olmayacak tahribatlar oluşturabilecek olması göz önüne alındığında daha net bir şekilde görülecektir.

[10] YKÖDY (m.17) – Aynı olaydan dolayı, öğrenci hakkında ceza kovuşturmasının başlamış olması, disiplin soruşturmasını geciktirmez. Öğrenci hakkında ceza kovuşturması açılmış olması, kanuna göre mahkûm olması veya olmaması disiplin cezasının verilmesine engel teşkil etmez.

YKÖDY’de Öngörülmemiş Disiplin Suçları ve Buna Yönelik Sorunsallar

YKÖDY’de tanımlanan disiplin cezaları ve bunları günde-me getirecek hal ve eylemlerin dışında, Yönetmeliğin 10. mad-desinde, “Öngörülmemiş disiplin suçları” alt başlığı ile *benzer nitelikteki eylemlere benzer cezalar* yaklaşımı olarak betimleyebi-leceğimiz bir uygulama karşımıza çıkmaktadır. İlgili madde kapsamında, disiplin cezasını gerektirecek eylemlerin açıkça tar-if edilmeden, nitelik ve ağırlıkları itibarıyla uyarma ve kınama cezasını gerektiren suçlar ile benzer özelliklere sahip fiillere de yine uyarma ve kınama cezalarının verilmesi gerektiği gibi bir yaklaşımın benimsendiği görülmektedir. Ancak bu yaklaşım, yükseköğretim kurumundan süreli olarak uzaklaştırma ve süre-siz çıkarma cezasını gerektirecek disiplin suçları açısından uy-gulanamamaktadır. Bu hali ile disiplin cezalarının verilmesinde, hukukta geçerlik bulmuş *kanunsuz suç ve ceza olmaz*^[11] ilkesinin dışına çıkılarak, kıyas yoluna başvurulacağı anlaşılmaktadır. Ce-za hukukunda yer alan birçok ilke, istisnaları olmakla birlikte disiplin hukukunda da uygulanma alanı bulmaktadır. Bunlardan bir tanesi, kanunsuz suç ve ceza olmaz ilkesidir ve suçta kanuni-lik ve cezada kanunilik olmak üzere iki ayrı ilkedен oluşmakta-dır (Boz, 2017). Ceza hukuku bakımından genel bir değerlen-dirmeye kanunilik ilkesi, kanunda suç olarak belirtilmeyen bir fiilden dolayı hiç kimsenin cezalandırılmayacağını ve hiç kim-seye de kanunda tanımlanmamış bir cezanın verilemeyeceğini ifade eder (Akyılmaz, 2003). Bu noktada akıllara ilk olarak, YKÖDY’nin ilgili maddesinin, hukuki ilke ve esaslara aykırı ka-bul edilerek benimsenmiş “kıyas yasağı” ve “kanunilik” ilkeleri-ne aykırı bir durum teşkil ettiği düşüncesi gelmektedir. İkinci olarak bu madde sayesinde, öğrencilerin disiplin cezasını gün-deme getirecek eylemlerinin (öngörülmemiş) belirlenmesinde, idarenin geniş bir takdir yetkisi gücüne erişeceği ve bu sebeple çeşitli mağduriyetlerin ortaya çıkabileceği kaygısı gündeme gel-mektedir. Bunlara ek olarak, kıyas yasağı ilkesinin temel amacı olan, kişinin hukuki güvenliğinin sağlanması ve bireye hukuk devleti ilkesinin temel gereklerinden olan öngörebilme olanağı-nın sunulması noktasında da, hukuka uyarlığı bulunmayacak bir yaklaşım içine girilmiş olması düşüncesi varlık bulmaktadır (Çakmak, 2012). Doktrinde, belirtilen bu düşünceleri destekle-yen yaklaşımlarla farklı yönde görüşler de bulunmaktadır.

Gelinen noktada, adli cezalarda kanunlarda yer alan fiiller ile birebir örtüşen hal ve fiillerin cezaya konu edilebildiği, fakat disiplin cezalarında kanunilik ilkesine bu derece bağlı kalınma-dığı söylenebilir (Keskinsoy, 2019). Bu durumun ortaya çıkma-sını, her kurumun kendi iç işleyişinin ve düzen tesisinin gerek-leri konusunda sahip olduğu farklılıkların bir sonucu olarak

açıklayabiliriz. Dolayısıyla, yükseköğretim kurumlarındaki işle-yişi aksatıcı, düzeni bozucu veya eğitim öğretim faaliyetlerinin niteliğini düşürücü her hal ve eylemin eksiksiz olarak önceden belirlenebilmesinin ne derece mümkün olabileceği sorusu göz ardı edilmemelidir. Bu noktada suç sayılan fiillerin belirlenme-sinde, kanunilik ilkesinin daha esnek bir uygulama alanı buldu-ğu ve bu esnekliğin, açık ceza normu isimli ceza kuralının uygu-lanması durumlarında görüldüğü belirtilmiştir (Akyılmaz, 2003). Bu kural çerçevesinde, ceza ve suçun konusu belirtilir-ken, bunlara ilişkin hal ve davranışlar ortaya konulmamaktadır. Cezayı ortaya çıkartacak davranışlar, idarenin emrine ya da dü-zenleyici tasarrufuna aykırılık teşkil edecek şekilde farklı za-manlarda ortaya çıkabilecek ihlallere bağlanmaktadır. Fakat hâ-lihazırda, gerek Anayasa Mahkemesi’nin gerekse de Danıştay’ın disiplin suçları ve cezalarına ilişkin kanunilik ve dolayısıyla kıyas yasağı ilkesine riayet edilmesi gerektiği yönünde çok sayıda ka-rarı bulunmaktadır. Anayasa Mahkemesi’nin bu hususa ilişkin bir kararında, disiplin cezalarının da kanunilik ilkesine tâbi ol-duğuna dikkat çekilerek; “*Anayasa’nın 38. maddesinin ilk fıkrası-nda, ‘Kimse, ... kanunun suç saymadığı bir fiilden dolayı cezalandırılmaz’ denilerek ‘suçun yasallığı’, üçüncü fıkrasında da ‘ceza ve ce-za yerine geçen güvenlik tedbirleri ancak kanunla konulur’ denilerek, ‘cezanın yasallığı’ ilkesi getirilmiştir. Anayasa’da öngörülen suçta ve cezada yasallık ilkesi, insan hak ve özgürlüklerini esas alan bir anla-yışın öne çıktığı günümüzde, ceza hukukunun da temel ilkelerinden birini oluşturmaktadır. Anayasa’nın 38. maddesine paralel olarak Türk Ceza Kanunu’nun 2. maddesinde yer alan ‘suçta ve cezada ka-nunilik’ ilkesi uyarınca, hangi eylemlerin yasaklandığı ve bu yasak eylemlere verilecek cezaların hiçbir kuşkuyla yer bırakmayacak biçim-de yasada gösterilmesi, kuralın açık, anlaşılır ve sınırlarının belli ol-ması gerekmektedir. Kişilerin yasak eylemleri önceden bilmeleri dü-şüncesine dayanan bu ilkeyle temel hak ve özgürlüklerin güvence al-tına alınması amaçlanmaktadır. Anayasa’nın 38. maddesinde idari ve adli cezalar arasında bir ayırım yapılmadığından disiplin cezaları da bu maddede öngörülen ilkelere tâbidir.* (E: 2010/28; K: 2011/139)” ifadelerine yer verilmiştir. Aynı doğrultuda, Danış-tay 13. Dairesi’nin bir kararında; “*Anayasa’nın 38. maddesinde idarî ve adli cezalar arasında bir ayırım yapılmadığından, belirli normların sadece kanunlarla düzenlenebileceğini öngören kanunilik ilkesi, ceza hukukunda olduğu gibi idarî yaptırımlarda da uygulan-ması zorunlu olan bir ilkedir. Nitekim başta Anayasa’nın 38. mad-desinde yer alanlar olmak üzere, temel ceza hukuku ilkelerinin idarî yaptırımlara da uygulanması gerektiği Anayasa Mahkemesi ve Da-nıştay tarafından kabul edilmektedir. Söz konusu ilke, Anayasa’nın 38. maddesinde, ‘kimse işlediği zaman yürürlükte bulunan kanunun suç saymadığı bir fiilden dolayı cezalandırılmaz...’ kuralıyla ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 2. maddesinde ‘suç ve cezada*

[11] Özellikle ceza hukuku alanında başvurulan, Latince ifadesi ile “nullum erimen nulla poena sine lege” ilkesi, suçların ve bunlara yönelik öngörülen cezaların, yasalarca açık bir biçimde ortaya konulmuş olmasının (tanımlanmasının) gerekliliği anlamını taşımaktadır.

kanunilik ilkesi' başlığı altında düzenlenmiştir. 5237 sayılı Kanun'un 2. maddesinin 1. fıkrasının birinci cümlesinde; 'Kanunun açıkça suç saymadığı bir fiil için kimseye ceza verilemez ve güvenlik tedbiri uygulanamaz; 3. fıkrasında ise, 'Kanunların suç ve ceza içeren hükümlerinin uygulanmasında kıyas yapılamaz. Suç ve ceza içeren hükümler, kıyasa yol açacak biçimde geniş yorumlanamaz.' kuralına yer verilmiştir. Kişilerin yasak fiilleri önceden bilmeleri düşüncesine dayanan bu ilkeyle temel hak ve özgürlüklerin güvence altına alınması amaçlanmaktadır. ... Hangi fiillerin idarî yaptırım gerektirdiğinin kanunda açıkça tanımlanması, bunun doğal sonucu olarak bir eyleme yaptırım uygulanabilmesi için yaptırım uygulanacak eylemin belirli olması gerekmektedir. Kanunda suç olarak düzenlenmemiş fiillerin, kanunda suç olarak düzenlenmiş fiillerle benzerliği dolayısıyla veya fiilleri kapsadığı şeklinde yorumla yaptırma bağlanması kanunilik ilkesinin iblâlidir. Bu bakımdan, kanunilik ilkesi aynı zamanda suç ve ceza normlarının genişletilemeyeceğini de öngörür. Eğer kanun hükmü istisnai nitelikte ise dar yorumu tabi tutulmalıdır. Nitekim idari tedbirler istisnai nitelik taşıdığından dar yorumlanması gerekmektedir. (E: 2016/3493; K: 2016/4367)"

Sonuç olarak, YKÖDY'de (m.10), takdir edilecek öngörülmemiş disiplin suçlarına ilişkin verilebilecek cezalar uyarı ve kınama cezaları ile sınırlandırılmış olsa da, ilgili madde kapsamında değerlendirilebilecek davranışların belirlenmesinde idarenin geniş bir takdir yetkisine kavuşturulmuş olduğu düşünülmektedir. Her ne kadar Disiplin Yönetmeliğinde, açık ceza normu kuralının örnek bir uygulaması görülüyor olsa da, bu uygulama ile idarenin takdir yetkisini bu denli rahat kullanma imkânına sahip olması ile öğrenci mağduriyetlerinin yaşanabileceği öngörülmektedir. Hâlihazırda, idarenin bütün eylem ve işlemlerinin yargı denetimine tabi tutulduğunu göz önüne almak suretiyle, hukuka uyarlık taşımayacak disiplin cezası işlemlerinin yargılama mercilerince yerinde bulunmayacakları büyük bir olasılıktır. Fakat bu bir anlamda da, disiplin işlemleri sürecinde gerek öğrenciler açısından yaşanacak maddi ve manevi yıpranma gerekse de yargı mercilerinin, hukuka uyarlık teşkil etmeyecek işlemler dolayısıyla meşgul edilecek olmaları anlamına gelmektedir.

Bu itibarla, gerek yukarıda belirtilen kaygılar gerekse de öğrenci hakkında tesis edilecek disiplin cezalarının belirlenmesinde kıyasa başvurulacak olmasının kamu menfaatlerine, hakkaniyete ve hukukun ilke ve esaslarına uyarlığı açısından noksan kalacağı söylenebilir.

YKÖDY'de Disiplin Suçlarının Tekerrürü Bahsi ve Buna İlişkin Sorunsallar

YKÖDY'nin disiplin cezalarını ve bunları doğuracak davranışları içeren ikinci bölümünün son maddesinde (m.11), "disiplin suçlarının tekerrürü" durumunda cezalandırma işleminin na-

sıl tatbik edileceğine ilişkin açıklamalara yer verildiği görülmektedir. Suçun tekerrüründe uygulanacak kanun hükümleri, 5237 sayılı TCK'nun 58. maddesinde, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 53. maddesinde ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun (DMK) 125. maddesinde karşımıza çıkmaktadır. Nitekim DMK'nun 125. maddesinde; "Disiplin cezası verilmesine sebep olmuş bir fiil veya halin cezaların özelliğinden silinmesine ilişkin süre içinde tekerrüründe bir derece ağır ceza uygulanır. Aynı derecede cezayı gerektiren fakat ayrı fiil veya haller nedeniyle verilen disiplin cezalarının üçüncü uygulamasında bir derece ağır ceza verilir." hükmüne yer verilmiştir. Yükseköğretim Kanunu'nun 53/d maddesinde ise; "... Disiplin cezası verilmesine sebep olmuş bir fiilin, cezaların özelliğinden çıkarılmasına ilişkin süre içinde tekerrüründe bir derece ağır ceza uygulanır. Tekerrüre esas alınacak cezanın, süresi içerisinde itiraz edilmemesi veya itirazın reddedilmesi suretiyle kesinleşmiş olması gerekir. Aynı derecede cezayı gerektiren fakat ayrı fiiller nedeniyle verilen disiplin cezalarının üçüncü uygulamasında bir derece ağır ceza verilir. Kanunla affedilmiş disiplin cezaları ile tekerrür nedeniyle verilen bir derece ağır cezalar tekerrüre esas alınmaz. ..." hükmüne yer verilmiştir. YKÖDY'nin 2547 sayılı Kanun kapsamında bir norm olmasından dolayı, yönetmelik içerisinde suçun tekerrürüne ilişkin hükümler ilk olarak ilgili bu Kanun hükümleri çerçevesinde değerlendirilmelidir. Ancak, suçun tekerrürüne ilişkin esaslara, ilgili Kanunun "disiplin ve ceza işleri" ana başlığı altında, "öğrenci disiplin işleri" alt başlığı (m.54) dışında bir bölümde yer verildiği görülmektedir. Bu noktada, öğrenci disiplin suçlarının tekerrürüne ilişkin esasların tatbikinde, bu hükümlerin ne derece uygulanacağını net bir biçimde ortaya konmadığı düşünülmektedir. İlâveten, ilgili Kanunun 53. maddesinde yer alan hükümlerde, doğrudan öğrenci disiplin suçları, bunların tekerrürü ve bunlara öngörülen cezalar ile ilgili hususlara yer verilmediği görülmektedir.

Yönetmeliğin 11. maddesinin "a" bendinde, disiplin cezasına sebep olan bir eylemin tekerrürü durumunda bir derece ağır cezanın uygulanacağı, "b" bendinde ise, suçun tekerrürü sebebiyle yükseköğretim kurumundan çıkarma cezasının verilemeyeceği hükümlerine yer verilmiştir. Bu noktada Yönetmelikte, suçun tekerrürü durumunda verilecek disiplin cezası ile uygulanacak olan ceza arasındaki bir farkın varlığını işaret eden ifade yaklaşımının, net bir şekilde açıklığa kavuşturulmadığı görülmektedir. Nitekim yönetmelikte açıklığa kavuşturulması gerektiği düşünülen önemli bir nokta, suçun tekerrürü halinde bir derece ağır olan cezanın uygulanması ile birlikte kişiye verilecek olan cezanın, tekerrüre esas fiilin karşılığı olarak kanunda belirlenen ceza olacağı, özetle kişiye verilecek cezanın türünde bir değişiklik olmamakla birlikte, sadece bir derece ağır cezanın uygulanacağı hükmüdür (Uz, 2013). Bu hususa ilişkin Danıştay 12. Dairesi bir kararında; "... Anılan Kanunda düzenlenen tekerrür hükümlerinde, 'fiil veya halin tekerrürü' ile 'aynı derecede ceza-

yı gerektiren fakat ayrı fiil veya haller nedeniyle verilen disiplin cezalarının üçüncü uygulaması' şeklinde iki ayrı durum düzenlenmiştir. ... Bilindiği üzere tekerrür bükümünün uygulanabilmesi için, sonraki fiilin önceki fiilden ve bu fiil nedeniyle verilmiş olan disiplin cezasının tebliğinden sonra işlenmiş olması gerekmektedir. Tekerrür halinde bir ağır cezanın uygulanmasının altında yatan hukuki gerekçe de bunu gerektirir. Ayrıca, 'fiil veya halin tekerrürü' ibaresinden birebir aynı olayın gerçekleşmesinin değil, aynı madde kapsamında cezalandırılabilir ve aynı nitelikte değerlendirilme imkânı bulunan fiil ve halin anlaşılması gerekmektedir. (E: 2012/6364; K: 2016/1596)" ifadelerine yer verilmiştir.

İkinci olarak ise, 2547 sayılı Kanunda belirtilen, *cezaların öz-lük dosyasından çıkarılmasına ilişkin süre içinde* ifadesi, yükseköğretim öğrencileri açısından tarifi yapılmamış bir zaman dilimini işaret etmektedir. Hâlihazırda öğrenci disiplin cezalarının, öğrenci sicil-özlük dosyasından ne sürede, ne yolla ve hangi koşullar altında silinebileceği kanunen belirli değil iken, suçun tekerrürüne ilişkin bir hükmün, belirli bir zaman dilimi çerçevesinde icra edilebilecek olması hukuken çelişkili ve muğlak bir tabloyu ortaya çıkarmaktadır.

Üçüncü olarak, cezayı gerektirecek eylemin tekerrürü ile o ceza türünün tekerrürü haline ilişkin ayırımın, ilgili madde çerçevesinde net olarak yapılmadığı hususudur. Yönetmeliğin "a ve b" bendinde; "...sebeplere sebep olmuş bir eylemin tekerrürü..." ve "disiplin suçunun tekerrürü..." olmak üzere farklı iki tabirin kullanılması, bu noktada bir belirsizlik kaynağı olarak değerlendirilebilir. Mevcut haliyle Yönetmelikte, aynı eylemin tekerrürü halinde bir derece ağır cezanın uygulanacağı öngörülürken, farklı fiiller ile aynı tür cezayı gerektiren durumların tekerrüründe uygulanacak hükümlere yer verilmemiştir. Bu husus 2547 sayılı Kanunda; "... Disiplin cezası verilmesine sebep olmuş bir fiilin, cezaların öz-lük dosyasından çıkarılmasına ilişkin süre içinde tekerrüründe bir derece ağır ceza uygulanır... Aynı derecede cezayı gerektiren fakat ayrı fiiller nedeniyle verilen disiplin cezalarının üçüncü uygulamasında bir derece ağır ceza verilir. ..." hükmü doğrultusunda, genel ve özel tekerrür hükümlerinin uygulanması işaret edilmektedir. Doktrindeki genel yaklaşım esas alındığında, disiplin cezası verilmesine sebep olan bir hal veya davranışın, cezaların sicilden silinmesine ilişkin süre içinde, aynı şekil ve cezayı gerektirecek biçimde tekrarlanması durumunda "özel tekerrür", aynı derecede cezayı gerektiren fakat ayrı haller veya fiiller nedeniyle verilen disiplin cezalarının üçüncü kez uygulamasında ise "genel tekerrür" gerçekleşmiş olmaktadır (Uz, 2013). Anlaşılmaktadır ki özel tekerrür durumunda, aynı şekildedeki fiillerin aynı tür cezayı gerektirmesi durumunda verilecek olan ceza, norm kaynağında tatbik edilmesi uygun görülen ceza ile aynı olacak fakat uygulanması noktasında kişi bir derece

ağır ceza ile muhatap bırakılacaktır. Genel tekerrür durumunda ise, farklı eylemler neticesinde aynı disiplin cezasının tatbiki gerçekleştirilmekte, üçüncü kez tekrarında (aynı tür cezanın tekrarı) bir derece ağır olan ceza uygulanmaktadır. Sonuç itibarıyla suçun tekerrürü durumunda, tesis edilecek disiplin işlemi ile verilecek olan disiplin cezasının türü değişmeyecek, kişiye yönelik cezanın tatbiki bir derece artırılacaktır. Yine unutulmalıdır ki disiplin suçunun tekerrüründe, daha önce iyi hal sebebiyle kişiye uygulanmış olan bir alt ceza değil, normatif olarak tesisi öngörülmüş olan asıl ceza esas alınacaktır (Eryılmaz, 2011). Ancak bu hükümlerin uygulanma şekline yönelik açıklamalara YKÖDY'de yer verilmemiş olması, disiplin suçlarının tekerrüründe bu hükümlerin ne şekilde tatbik edileceğine ilişkin bir belirsizlik oluşturmaktadır. İlerleyen bölümlerde belirtileceği üzere, herhangi bir hukuk formasyonu (ön lisans/lisans) olmayan (böyle bir zorunluluk bulunmamakla birlikte) yükseköğretim personeline yürütülecek disiplin soruşturmaları sonucunda, tekerrüre ilişkin cezalandırma işlemlerinin, ne derece isabetli ve hukuki nitelikte olacakları bu noktada büyük bir soru işaretidir. Bu itibarla, YKÖDY'nin 11. maddesinde yer alan suçun tekerrürüne ilişkin esasların, daha kapsamlı ele alınarak düzenlenmesinin ve ayrıntılı olarak açıklanmasının gerekli olduğu söylenebilir.

Çeşitli Boyutları ile Yükseköğretim Öğrencilerine Yönelik Disiplin Soruşturması Süreci ve Ceza Tesisinde Dikkat Edilmesi Gereken Hukuki Esaslar

Yükseköğretim öğrencileri hakkında yürütülecek olan disiplin soruşturmalarına ilişkin usul ve esaslar, YKÖDY'nin üçüncü bölümünde açıklanmıştır. Yönetmeliğin 12. maddesinin birinci fıkrası altında soruşturma açmaya yetkili amirler^[12] tanımlanmıştır. Aynı maddenin ikinci fıkrasında ise, soruşturma açmaya yetkili amirlerin aynı zamanda soruşturmayı bizzat yürütebilecekleri ya da bu hususta bir soruşturmacı görevlendirmesinde bulunabilecekleri hükmü yer almaktadır. Bu noktada, disiplin amirlerinin hem soruşturma açmaya yetkili kişiler olmaları aynı zamanda da soruşturma yürütme yetkilerinin bulunmasının, soruşturma ve karar süreçlerini hakkaniyet, objektiflik ve tarafsızlık kriterleri açısından olumsuz yönde etkileyebileceği düşünülmektedir. Belirtilen kriterlerin, tek kişinin birden fazla yetkisinden kaynaklı olumsuz etkilenecek olmasının yanı sıra, soruşturmacı olarak bir ceza önerisinde bulunmuş olan disiplin amirinin bu önerisinin, disiplin kurulu üyelerince tam olarak tarafsız, bağımsız ve objektif bir biçimde tartışılması ve bu tartışmaların karara etki gücü oluşturabilmesi her zaman ve durumda mümkün olmayabilecektir. Nitekim bu ön-

[12] Ayrıntılı bilgi için, bkz. Yükseköğretim Kurumları Öğrenci Disiplin Yönetmeliği (m.12/1)

görünüm gerçekleştiği durumlarda, öğrenci hakkında verilecek disiplin cezalarının hakkaniyet ve adalet ilkeleri çerçevesinde noksanlık taşıyacakları söylenebilir.

Bu konuda Danıştay 12. Dairesi tarafından verilmiş bir kararda; “... *Disiplin cezalarının sağlıklı ve objektif olması ceza veren disiplin amirlerinin olayı objektif değerlendirebilmeleriyle mümkündür. Olayda, soruşturmayı yürüten okul müdürünün aynı zamanda disiplin amiri sıfatıyla ceza vermiş olması nedeniyle objektiflik ve tarafsızlık ilkesine aykırı olarak verilen disiplin cezasının iptaline karar verilmesi gerekirken, bu husus göz ardı edilerek işin esasına ilişkin olarak verilen idare mahkemesi kararında hukuki isabet görülmemiştir. ...* (E: 2008/7823; K: 2011/1425)” tespitinde bulunulmuştur. Dolayısıyla, disiplin soruşturmalarının soruşturmayı açmaya yetkili amirler tarafından yürütülmesi ve ceza önerisini de içerecek soruşturma raporunda, yine aynı kişinin karar onayının yer alacak olması, objektifliği ve tarafsızlığı gölgeleyecek olmasının dışında, çelişme ilkesine de uygun olmayan şekilde bir işlemin tesis edilmiş olmasına sebebiyet verecektir. Çelişme ilkesi, uygulanabilmesi için en az iki farklı tarafın bulunmasını gerektiren, ceza muhakemesi sürecinde (soruşturma-kovuşturma), farklı tür faaliyetleri icra edenler ile birlikte aynı tür faaliyeti de icra edenlerin bir fikir alışverişi içerisinde olmalarını, uyuşmazlığa veya uyuşmazlık ile ilgili diğer hususlara ilişkin olarak kişilerin düşüncelerini tarafsız bir şekilde karşılıklı olarak ortaya koymalarını ifade eden bir ilkedir. Bu ilkeye bağlılığın sağlanması, gerek hukuk yargılaması usulünde gerekse de ceza ve idari yargılama usullerinde adil yargılanma hakkının bir alt unsuru olarak kabul görmekte olup, ulusal ve uluslararası hukuk alanındaki yargı organlarının da korunmaktadır (Kaşka ve Şenyiğit, 2013; Ülgen, 2014). Bu itibarla, öğrenciler hakkında açılacak disiplin soruşturmalarının, ceza vermeye yetkili amir dışında bir muhakkik tarafından yürütülmesinin, yukarıda belirtilen gerekçelerden ötürü daha isabetli olacağı söylenebilir.

YKÖDY'nin 13. maddesinde, disiplin soruşturmalarının olayın öğrenilmesi tarihinde derhal başlanacağı ve 15 gün içerisinde soruşturmanın tamamlanması gerektiği hükmü yer almaktadır. Ayrıca uyarma, kınama ve yükseköğretim kurumunda bir haftadan bir aya kadar uzaklaştırma cezalarında, ceza verme yetkisi zaman aşımını süresi 1 ay, diğer disiplin cezaları için ise bu süre 3 ay olarak belirlenmiştir. Bu süreler içerisinde disiplin soruşturması açılmayan fiillere yönelik ceza yetkisi ortadan kalkmaktadır. Belirtilen süre sınırlarına uyularak açılmış olan soruşturmalar neticesinde, en geç 2 yıllık süre zarfında bir ceza işleminin tesis edilmesi gerekli görülmektedir. Aksi halde, yine ceza verme yetkisi zaman aşımına uğrayacaktır. Aynı öğrenci hakkında başlatılmış olan adli bir yargılamanın sonucuna gerek duyulması halinde zaman aşımı süresi adli yargı hükmünün kesinleştiği gün başlayacaktır.

YKÖDY’de Soruşturma Süreci ve Buna İlişkin Sorunsallar

YKÖDY'nin 14. maddesinde, soruşturmanın yapılaş şekline ilişkin açıklamalara yer verilmiştir. İlgili maddenin 1. fıkrasında; “*Soruşturmanın gizliliği esastır.*” ifadesine yer verildiği görülmektedir. Benzer şekilde soruşturmanın gizliliği prensibine, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nda da (m.157) yer verildiği görülmektedir. Hakkında soruşturma yürütülen kişinin içerisinde yer aldığı öğretim ortamı göz önüne alındığında, ifşa edilmemesi ve hakkındaki soruşturma dolayısıyla sosyal ilişkilerinin zarar görmemesi noktasında, gizlilik ilkesinin yerinde bir uygulama olduğu söylenebilir. Ancak bu gizlilik esası, hakkında disiplin soruşturması açılan öğrencinin, kendisine isnat edilen suç ile ilişkili soruşturma dosyasında tutulan bilgi, belge ve her türlü delile erişim hakkı önünde bir engel oluşturması halinde, gizlilik yerinde bir yaklaşım olmaktan ziyade, hakkaniyet ölçütleri ve adil yargılanma hakkı ile örtüşmeyen bir yaklaşıma bürünecektir. Soruşturmanın her aşamasında gizlilik esasının tatbiki, öğrencilerin soruşturma dosyası kapsamındaki, kendileri hakkında toplanan delil, belge ve tanıklıklara ve tutanaklara ulaşmalarının önünde engel oluşturabilecek bir durumdur (Molu vd., 2013). Bu sebeple gizlilik esasının sınırlarının, sadece soruşturma sürecinin gizliliği ile kalmaması, hakkında suç isnadı bulunan öğrencinin ve var ise onu temsil eden avukatının soruşturma kapsamındaki her türlü bilgi, doküman ve delil niteliğindeki belgelere erişimine gizlilik ilkesinin tatbiki suretiyle engel olunmaması gerektiği düşünülmektedir. Nitekim bu esasa ilişkin ayrıntılı açıklamalara, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu’nun ilgili maddesinde de (m.53/A) yer verilmemiştir. Bu bağlamda, öğrenci disiplin soruşturmalarının gizliliğine ilişkin ayrıntılı açıklamalara yasal bir zeminde yer verilmesi, önemli bir gereklilik olarak görülmektedir.

YKÖDY’de Soruşturmacı Tayinine ve Yetkilerine İlişkin Sorunsallar

İlgili maddenin diğer fıkralarında, soruşturmacı olarak tayin edilmiş olan kişinin soruşturma sürecindeki rolü ve yetkilerine ilişkin açıklamalara yer verilmiştir. Bu noktada, öğrenciler hakkında yürütülecek olan disiplin soruşturmalarının seyrine etki edecek esas unsurlardan bir tanesi hiç şüphesiz soruşturma görevine atanmış yükseköğretim personelidir. Nitekim YKÖDY’de yer alan disiplin cezalarının türü ve etkileri göz önüne getirildiğinde, soruşturma süreçlerinde soruşturmacıların ne derece büyük bir sorumluluğa sahip oldukları net bir şekilde görülebilecektir. Dolayısıyla, soruşturmacının yaptığı işin önemini kavrayarak ve aldığı sorumluluğun farkında olarak süreci yürütmesi, soruşturmanın güvenilirliği açısından büyük önem ve gereklilik arz etmektedir (Arpacıoğlu ve Morgül, 2013). Yükseköğretim kurumlarında yürütülecek soruşturma süreçlerinin yürütücüsü

genellikle, bu kurumlarda görevli öğretim üyeleri olmaktadır. Bu durum, muhakkiklerin soruşturma süreçlerine ilişkin temel bilgi ve becerilere sahip olmaları gerekliliğini gündeme getirmektedir. Yürütülecek olan disiplin soruşturmalarında, hukuk fakültelerinde görevli öğretim üyeleri veya rektörlükler bünyesindeki hukuk müşavirliği personeli dışında diğer üniversite öğretim üyelerinin de görevlendirilebiliyor olması, bu gerekliliğin önem boyutunu net bir şekilde ortaya koymaktadır. Soruşturmacının soruşturma konusu olay ile soruşturma süreçlerindeki işlemler hakkında yeterince bilgi ve deneyime sahip olması bu noktada son derece önemlidir (Canoğlu, 2018). Diğer taraftan, eğitim, disiplin ve idari yargılama gibi çeşitli hukuk dalları ile çevrelenmiş konu ve işlemleri içeren soruşturma süreçlerinin, hukuk formasyonu almamış (lisans/ön lisans) öğretim üyeleri tarafından ne derece hukuka ve hakkaniyete uygun şekilde yürütülebileceği ciddi bir tartışma konusudur. Soruşturma süreçlerinin yönetimi daha çok soruşturmacıların becerisine ve inisiyatifine bırakılmakta olup, daha önce soruşturma yürütmemiş kişiler açısından da bu sürecin oldukça zor yönetilmekte olduğu ve hakkaniyetli sonuçlara ulaşmanın pek mümkün olmadığı söylenebilir (Akan, 2016; Kaya, 2019). Bu nedenle, yürütülecek disiplin soruşturmalarında görevli olacak muhakkiklerin, alanlarında uzman kişilerden seçilmesi çok önemlidir (Şirin ve Dal, 2019). Buradaki “alan uzmanlığı” ifadesini, kişilerin soruşturma süreçlerini hukuka ve hakkaniyete uygun bir şekilde yürütebilmelerine olanak sağlayacak düzeyde hukuk bilgisine sahip olmaları şartı ile genişletilmesinin gerekli olduğu düşünülmektedir. Anlaşılmaktadır ki öğrencilerin kendileri, aileleri ve arkadaşları üzerinde çok çeşitli ve olumsuz sonuçlar doğurabilecek olan disiplin soruşturması süreçlerinin, hukuka ve hakkaniyete uygun olarak yürütülmesi ve sonuçlandırılabilmesi için disiplin cezası önerme ve tatbik yetkisi olan idari yetkililerin ve soruşturmacıların, disiplin hukuku ve idari yargılama usulleri gibi konular başta olmak üzere hukukla ilintili eğitim süreçlerine dahil edilmeleri gerekmektedir (Molu vd., 2013).

Bu noktada soruşturmacıların belirlenmesi ve seçilmesinde, belirli kriterler doğrultusunda hareket edilmesi gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Disiplin soruşturmalarında soruşturmacıya tanınan yetkilerin kullanımında veya soruşturma raporunun oluşturulması sırasında gerçekleştirilen değerlendirmelerde hukuka aykırılıkların ve hataların meydana geldiği, soruşturmacı olarak görev yapan öğretim üyelerinin, disiplin cezalarının öğrenci açısından doğuracağı sonuçlarını hemen hemen hiç bilmedikleri gibi tespitler göz önünde bulundurulduğunda, bu gereklilik daha belirgin hale gelmektedir (Fiş Üstün, 2018; Molu vd., 2013). Ancak YKÖDY’de ve yargı kararlarında disiplin soruşturmasını yürütecek soruşturmacılara geniş yetki ve sorumluluklar verilmiş olmasına rağmen, soruşturmacıların nasıl ve hangi şartlar

dikkate alınarak seçileceğine, süreçte hangi yolları izleyeceklerine, soruşturmacıların hangi eğitimlerden geçirilmeleri gerektiğine veya bunun zorunluluğuna yönelik bir düzenlemeye gidilmediği görülmektedir (Molu vd., 2013). Bu noktada soruşturmacıların, belirli ölçütler doğrultusunda belirlenmesi ve yürütülecek olan soruşturma sürecinin hakkaniyete ve hukuka uygunluğunun tesis edilmesinde üst düzey çabayı göstermelerinin mümkün kılınması gerekmektedir.

Buna hizmet edeceği düşünülen uygulamalardan bir tanesi, soruşturmacıların yürüttükleri soruşturma süreçlerine ilişkin bir denetime tabi tutulmaları ve gerçekleştirdikleri işlemler dolayısıyla yasal sorumluluk altında bulundurulmaları olacaktır. Nitekim, bu doğrultuda yasal bir düzenleme hâlihazırda mevcut değildir. Bu yaklaşımla, soruşturmacıların belirli kriterler doğrultusunda seçilmesi, soruşturma süreçlerine ilişkin hukuki formasyon şartının tesis edilmesi ve soruşturma süreçlerindeki işlemlerin yüksek bilinç ve hassasiyet düzeyi ile gerçekleştirilmesi yönünde bir irade ortaya konmuş olacaktır. Bir diğer uygulama olarak, soruşturmacı sıfatının, öğretim üyelerine getireceği fazla iş yükü ve sarf etmeleri gereken emek göz önüne alındığında, görevin kabul edilmek istenmemesi, herhalde görevli olunması durumunda da isteksizlik halinden kaynaklı özensiz ve motivasyonsuz tutumlar ile yürütülen soruşturmalarındaki eksik ve hukuka uygun olmayan işlemlerin önlenmesine yönelik malî bir teşvik sisteminin hayata geçirilmesidir. Bu sayede soruşturmacı olarak görevlendirilen kişilerin, kendilerine tebliğ edilen göreve isteksiz ve motivasyonsuz yaklaşımlarının önüne geçilebileceği, dolayısıyla yüksek duyarlılık ve yürütülecek disiplin soruşturmalarının nitelik ve hukuka uyarlılık yönlerinin güçlendirilebileceği öngörülmektedir.

YKÖDY’nin yine aynı maddesi kapsamında (m.14), soruşturma görevini yürütecek kişilere geniş yetkiler tanındığı görülmektedir. Soruşturmaların güvenilirliği ve hakkaniyetle neticelendirilmesi noktasında bu husus son derece önemli ve yerinde görülmektedir. Tanık dinlemek, her türlü delili ve belgeyi toplamak, ilgili kurum ve kuruluşlardan bu bilgi ve belgeleri talep etmek, keşif yapmak ve bilirkişiye başvurmak gibi soruşturmacıların sahip oldukları bu önemli yetkiler, Disiplin Yönetmeliğinde belirtilmiş olmasına rağmen tanık dinleme, keşif yapma ya da ifade alma gibi işlemler sırasında hangi yöntemlerin kullanılabileceğine ilişkin bir açıklamanın bulunmadığı görülmektedir. Tüm bu yetkilerin, gerekli usul ve esaslara uygun bir işlemi tesis etme görevi dâhilinde tanınmış olduğu göz önüne alındığında, soruşturmacıların seçiminde, eğitim hukuku, ceza ve disiplin hukuku ve idari yargılama usulleri gibi konularda eğitilmiş olup olmadıklarının, ulusal ve uluslararası insan hakları düzenlemeleri ve öğrenci hakları konularını bilip bilmediklerinin bir kriter olarak yine Yönetmelikte belirtilmemiş olması, önemle üzerinde durulması gereken bir noktadır (Canoğlu, 2018; Fiş

Üstün, 2018; Molu vd., 2013). Belirtilmelidir ki soruşturmacılara tanınmış olan bu yetkilerin, sadece soruşturmaya konu edilmiş olan fiil veya durumları aydınlatma amacıyla sınırlandırılmış olduğu unutulmamalıdır. Soruşturma emrinin, disiplin soruşturmasının kapsamını belirlemesi sebebiyle özel bir öneme sahip olduğu, soruşturma yetkisinin soruşturma emri ile sınırlı olarak görevlendirilen soruşturmacıya verildiği ve soruşturmacının, bu emrin dışında hareket serbestisine sahip olmadığı da ifade edilmelidir (Kaya, 2019).

Soruşturmacıların, kendilerine tanınmış olan yetkileri kullanmaları noktasında, soruşturmacıların güvenilirliğini ve hukuka uyarlılığını olumsuz yönde etkileyebilecek her türlü yaklaşımdan kaçınmaları büyük önem arz etmektedir. Disiplin soruşturmalarında temel amaç, gerçeğin ortaya çıkartılmasıdır. Bununla birlikte bu gerçeğin ortaya çıkartılması için her yola başvurulabileceği yönündeki kanaat, reddedilmesi gereken bir anlayıştır (Canoğlu, 2018). Nitekim Akan (2016), hakkında soruşturma yapılan kişilerin veya şikâyetçilerin genellikle, soruşturmacının tarafsız kalamayacağına ilişkin yaygın bir kanıya sahip oldukları tespitini ortaya koymuş ve önyargılı tutumların her zaman için hukuksal işleyişi olumsuz etkileyeceğine dikkat çekmiştir. Bu itibarla soruşturmacıların keşif yapma, delil elde etme, inceleme, bunları değerlendirme, tanık dinleme, ifade alma ve soruşturma raporunu oluşturma gibi işlemlerin tamamında hukuka, hakkaniyete, objektifliğe ve tarafsızlığa bağlılığı esas olarak kabul etmiş olmaları ve bu sorumlulukla hareket etmeleri gerekmektedir.

Soruşturma Süreçlerinde Savunma Hakkına İlişkin Hususlar ve Sorunsallar

Disiplin soruşturması sürecinde, soruşturmacılar tarafından büyük bir sorumlulukla yerine getirilmesi gereken konulardan bir tanesi şüphesiz, hakkında suç isnat olunan öğrencinin savunma hakkının etkin olarak işletilmesine yönelik uygulamalar, tesis edilen hukuka uygun işlemlerdir. YKÖDY'nin 15. maddesinde de "savunma hakkına" yönelik hükümlere yer verildiği görülmektedir. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (m.6) "Adil yargılanma hakkı" ve Anayasa'nın (m.36) "Hak arama hürriyeti" başlıkları altında, savunma hakkının teminat altına alındığı görülmektedir. Dolayısı ile hakkında soruşturma açılan öğrencinin, ulusal ve uluslararası hukukta geçerli olan *adil yargılanma ilkesinin* bir gereği olarak savunma hakkını etkin şekilde kullanmasına yönelik tüm unsurların işe koşulması gerekmektedir. Bu unsurların ilki, hakkında soruşturma açılan öğrenciye karşı soruşturmacı tarafından bildirme ve açıklama yükümlüğünün doğru şekillerde yerine getirilmesidir. Bu doğrultuda öğrenciye, hakkında yapılan suç isnadının içeriği, savunma istem tarihinden en az 7 gün önce kendisine yazılı şekilde bildirilerek, savunma istem yazısındaki gün, yer ve saatte savunma

yapmak üzere beklendiğinin belirtilmesi gerekmektedir. İlave-ten, davete kayıtsız kalınması durumunda, savunma hakkının düşeceği ve bu sebeple dosyada yer alan bilgi, belge ve deliller doğrultusunda nihai kararın verileceği belirtilmelidir. Bu noktada savunma istem yazısında, öğrencinin savunmasını sözlü ya da yazılı olarak yapabileceğinin veya susma hakkının bulunduğu da belirtilmesi gerektiği yönünde bir hüküm, Yönetmelikte bulunmamaktadır. Dolayısıyla, savunma vermeye gelen öğrencinin, bu imkândan haberdar olmaması nedeniyle savunma anında hazırlıksız bulunmasına ve dolayısıyla savunma hakkını etkin bir şekilde kullanamamasına sebebiyet verilmiş olacaktır. Dolayısıyla, bu işlem usulünün, soruşturmanın diğer aşamalarını hukuki sonuçları ile etkileyebilecek bir öneme sahip olduğu kuşkusuzdur. Disiplin soruşturmalarında aydınlatma veya bilgi verme yükümlülüklerinin yerine getirilmemesi veya usulüne uygun yapılmaması durumunda, alınan tanık ifadelerinin ve öğrenci savunmasının güvenilirliğine gölge düşeceğinden, bu şekilde düzenlenen savunma/ifade tutanaklarının hukuka uygun nitelikte olarak değerlendirilmesi de yerinde olmayacaktır. Bu şekilde düzenlenen tutanakra dayanarak soruşturmanın yürütülmesi ve ceza tesisi ile sonuçlandırılması halinde, soruşturmanın ve tesis edilen cezanın hukuka uyarlık yönünün bulunmayacağı muhakkaktır (Fiş Üstün, 2018). Bu yönü ile soruşturmacının, öğrenci ifadesini alma esnasında uzak durması gereken hal ve davranışların farkında olması gerekmektedir.

Nitekim 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nda (m.148), ifade alma ve sorgulama süreçlerindeki yasak usullere yer verilmiştir. İlgili kanun maddesinin ilk üç fıkrasının, disiplin soruşturmalarında gerçekleştirilecek ifade alma süreçleri için de geçerli olduğunu söylemek mümkündür. Bu kapsamda soruşturmacıların öğrencilere, her ne gerekçe ve amaçla olursa olsun, aşağılayıcı-rencide edici söylemlerde bulunmaları, hukuki olmayan vaatlerde bulunmaları, yargılayıcı ve suçlayıcı davranışlarda bulunmaları, özgür iradeyi baskılayıcı tutumlar sergilemeleri, yanıltıcı söylemlerde bulunmaları, tehdit etme ve iradeyi sakatlayıcı araçlarla ruhsal ve bedensel olarak müdahalelerde bulunmaları hukuken kabul edilmesi mümkün olmayacak fiillerdir. Bu hal ve davranışlar ile alınmış olan öğrenci ifadelerinin ve bunlara dayalı tesis edilen cezaların, yargılama mercileri tarafından hukuka uygun bulunmayacakları yüksek olasılıktadır. Fakat ilgili Yönetmelikte ve dayanağı olan 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nda, bu hususa ilişkin herhangi bir hükme yer verilmeyerek, Yönetmelikte (m.15/5), "*Soruşturma öğrencinin kendini gereği gibi savunmasına imkân verecek şekilde yürütülür.*" açıklaması ile yetinilmiştir. Dolayısıyla, yükseköğretim öğrencilerinin disiplin soruşturma usul ve esaslarına ilişkin yasal zeminin tam anlamıyla oluşturulmadığı, Disiplin Yönetmeliğinde soruşturma sürecine ilişkin açıklamalar bulunmakla birlikte eksikliklerin, örnek yargı kararları, doktrin kay-

nakları ve soruşturmacıların yaygın uygulamaları ile giderilerek bu konuda kabul görmüş bir sistemin oluşturulduğu söylenebilir (İsmailoğlu, 2017).

Disiplin soruşturmalarında savunma hakkının etkin biçimde kullanılması konusunda ele alınması gereken bir diğer önemli husus, savunmanın karar verme yetkisi olan disiplin amiri veya kurul önünde gerçekleştirilmiyor olması durumudur. Bu durum, hakkında soruşturma açılmış olan öğrencinin savunmasını, ceza tesisine ilişkin karar sürecinde yetkisi olmayan soruşturmacı önünde tatbiki anlamına gelmektedir. Disiplin hukukuna ilişkin bazı norm düzenlemelerinde soruşturmanın karar verme yetkisi bulunmayan soruşturmacılar tarafından yapılması, savunma hakkının da karar mercileri önünde değil, soruşturmacı önünde kullanılacağı hüküm altına alınmıştır. Bu usul çerçevesinde yürütülen disiplin soruşturmalarında, savunma hakkının tam olarak kullanıldığını söyleme imkânı bulunmamaktadır (Akyılmaz, 2003). Dolayısıyla, öğrencilerin kendilerine isnat edilmiş olan suçlamalara ilişkin olarak, karar vermeye yetkili kişi ve kurullar önünde doğrudan savunma yapmalarına imkân tanıyacak olan bir düzenlemenin, savunma hakkının kullanılması noktasında hakkaniyete ve hukuka daha fazla uyarlık göstereceği düşünülmektedir. Nitekim bu husus, ceza hukuku ilkelerinden olan “vicahilik” yani “yüzyüzelik/doğrudan doğruyalık” ilkesinin de bir gereği olarak yorumlanabilir. Ceza vermeye yetkili kişi veya kurul karşısında savunma yapma hakkının ve olanağının kişiye verilme zorunluluğunu ifade eden bu ilke, disiplin soruşturmalarında da kısmen uygulanmaktadır (Boz, 2017). Bu kısmî uygulama, disiplin kurullarının karar aşamasında, gerekli görmeleri durumunda, soruşturmacıların hazırladıkları soruşturma raporu dışında dinlenilmesi şeklinde açıklanabilir. Burada da, yargılamanın vicahili ilkesinin gereklerine uygun şekilde, öğrencilerin savunma haklarını etkin şekilde kullanabileceklerini söylemek çok mümkün gözükmemektedir.

Bu itibarla, öğrencilerin disiplin suçlamasına ilişkin karar mercilerine doğrudan doğruya savunma yapmasının hukuki boyutlardaki gerekliliği, soruşturmacıların karar süreçlerinde yer alamamalarına yönelik uygulamanın ele alınması gerekliliğini de beraberinde getirmektedir. Öğrenci disiplin soruşturmalarının yürütülme usulü çerçevesinde savunma hakkı açısından üzerinde durulması gereken en büyük sorunlardan bir tanesi, soruşturmacıların dosyanın içeriği hakkında ayrıntılı bilgi sahibi olmasına imkân veren tüm yetkilere sahip olmasına, tanık dinleme, keşif yapma, bilirkişi tayin etme, ifade alma ve her türlü delili değerlendirme gücünü kullanabilmesine rağmen disiplin cezasını belirleme noktasında yetkisiz olmalarıdır (Molu vd., 2013). Hâlihazırda, disiplin soruşturmasını yürüten soruşturmacıların, disiplin cezası önerilerinin amir ve kurulları bağlayıcı nitelikte olmadığı, disiplin kurullarına katılarak dinlenilmelerinin gerekli görüldüğü durumlarda mümkün olduğu ve karara

tesir edici bir statülerinin bulunmadığı yönünde hükümlere, YKÖDY'nin 20. ve 21. maddeleri kapsamında yer verilmiştir. Soruşturmacılar, disiplin soruşturması sonucunda soruşturma açmaya yetkili mercie verilmek üzere bir rapor hazırlamakla yükümlüdürler (YKÖDY/m.16). Bu rapor kapsamında, soruşturma sürecine ilişkin açıklamalara, işlemlere, suç konularına yönelik tüm belge, delil ve ifadeler doğrultusunda gerçekleştirilen tartışmalara, değerlendirmelere ve sonuç olarak öğrenciye yönelik ceza teklifine yer vermeleri gerekmektedir.

Öğrenci hakkında isnat edilen suçlamalara ilişkin geniş yetkilere sahip olarak muhakkiklerce yürütülen disiplin soruşturmaları neticesinde, uygulanması teklif edilecek disiplin cezasının yetkili disiplin amirince veya kurullarınca kabul zorunluluğunun bulunmaması ve hatta farklı bir ceza tesis edebilecek olmaları, doğrudan savunma hakkının ne denli gerekli ve önemli olduğunu açık bir şekilde ortaya koymaktadır. Ayrıca, soruşturma sürecinde tüm bilgi, belge ve delilleri inceleyerek bir ceza teklifinde bulunacak olan soruşturmacıların, karar sürecinde etkisiz kılınmış olmalarının ve ceza tekliflerinin sadece tavsiye niteliğine sahip olmasının, soruşturma sonucunda tesis edilecek cezaların geçerliliği ve hukukiliği açısından eksikliklere ve dolayısıyla da öğrenciler açısından mağduriyetlere neden olabileceği düşünülmektedir. Sonuç olarak soruşturmacıların, disiplin cezalarının tesisine yönelik karar süreçlerinde, karar mercilerince dinlenilmelerinin ve ceza tesisine yönelik tavsiye pozisyonundan çıkartılarak daha etkili bir statüye kavuşturulmalarının, soruşturma sonuçlarının sıhhati açısından yerinde uygulamalar olacağı öngörülmektedir.

Disiplin Cezası Teklifine İlişkin Dikkat Edilmesi Gerekli Hukuki Esaslar ve YKÖDY’de Bu Hususta Görülen Sorunsallar

Öğrenci hakkında isnat edilen suçlamalarla ilgili gerçekliği ortaya koymakla görevli olan soruşturmacılardan, karar mercilerine sunacakları soruşturma raporlarında bütün bilgi, belge ve delilleri incelikte ele almaları, detaylı olarak bunları tartışmaları ve bu doğrultuda ceza teklifi getirmeleri beklenmektedir. Getirilecek olan bu ceza teklifi, her ne kadar bağlayıcı güçte olmayacak olsa da, karar mercilerince dikkate alınacak olmaları ve bu teklif doğrultusunda ceza tesis edilmesinin olasılıklar dâhilinde olduğu unutulmamalıdır. Bu sebeple hem soruşturmacıların raporlarında sunacakları ceza tekliflerini belirlerken hem de karar mercii olan disiplin amirleri ve kurullarının nihai kararlarını verirlerken belirli hukuki ilke ve esaslara bağlı hareket etmeleri gerekmektedir. Bu gereklilik, soruşturma sonucunda alınacak kararların hukukiliği açısından ve ağır mağduriyetlerin yaratılmaması açısından büyük önem arz etmektedir. Aşağıdaki bölümde, bu ilke ve esaslar ayrı ayrı ele alınmıştır. Çalışmanın daha önceki bölümlerinde, *kanunsuz suç ve ceza olmaz (kanunilik)*

ilkesi, YKÖDY'nin öngörülmemiş suçlara yönelik hükmü konusunda ayrıntılı olarak ele alındığı için bu bölümde yeniden bu ilkeye yer verilmemiştir. Ayrıca, soruşturmaların gizliliği ve bağımsızlığı (ceza yargılamalarına bağlı olmaması) ilkelerine çalışmanın daha önceki bölümlerinde ele alınmış olması dolayısıyla, bu bölümde yeniden yer verilmemiştir.

Şüpheden Sanık Yararlanır İlkesi

Bu kapsamda göz önünde bulundurulması gereken hususlardan ilki, ceza hukukunun yanı sıra disiplin hukukunda da uygulanan, Latince ifadesi “in dubio pro reo” olan *şüpheden sanık yararlanır* ilkesidir (Boz, 2017). Soruşturmacı, elde etmiş olduğu bütün delillere ilişkin ayrıntılı incelemelerde bulunduktan sonra, isnat edilmiş olan suçlamalara konu hal ve davranışların, gerçekleşmiş olması durumunu tüm boyutları ile irdelemeli ve hiçbir şüpheye yer vermeyecek şekilde hukuki dayanakları ile bunları soruşturma raporunda ortaya koyabilmelidir. Ancak, her türlü şüpheden arınık bir biçimde, disiplin suçu teşkil eden hal ve fiilin sabit olduğu ortaya konulamıyor ya da bu konuda somut delil yetersizliği hali mevcut ise, ilke doğrultusunda bu durum öğrenci lehine sonuçlar doğuracak şekilde yorumlanmalıdır. Özetle, şüphe unsurlarının varlığının söz konusu olduğu disiplin soruşturmalarında, öğrencilere yönelik cezalandırma işlemlerinin hukuka uyarlık yönünün bulunmayacağı ve yargı mercilerince bu yönde tesis edilen işlemlerin iptali yönünde karar verileceği yüksek olasılıktadır. Danıştay 15. Dairesi tarafından verilen bir kararda bu hususa ilişkin olarak; “... *Bu itibarla, idarî yaptırımlara, cezalandırma amaçlarının da bulunması nedeniyle temel ceza hukuku ilkelerinden; savunma hakkı, kanunilik, lehe kanunun geçmişe yürütülmesi, masumiyet karinesi ve şüpheden sanık yararlanır kuralı gibi ilkelerin de uygun olduğu ölçüde tatbik edilmesi gerekmektedir. Nitekim başta Anayasa'nın 38. maddesinde yer alanlar olmak üzere, temel ceza hukuku ilkelerinin idarî yaptırımlara da uygulanması gerektiği Anayasa Mahkemesi ve Danıştay tarafından kabul edilmektedir.* (E:2016/3739; K:2016/3484)” açıklamasına yer verildiği görülmektedir.

Kanunu Bilmemek Mazeret Sayılmaz İlkesi

Göz önünde bulundurulması gereken hususlardan ikincisi, disiplin hukukunda da uygulama alanı bulan *kanunu bilmemek mazeret sayılmaz* ilkesidir. İdare hukuku alanındaki yaptırımların mutlak suretle önceden yayınlanmış, dolayısıyla bilindiği kabul edilen kural işlemlere dayanması gerektiği kuşku barındırmaz bir gerçektir (Fiş Üstün, 2018). Bu hukuki ilke gereğince hakkında suç isnat olunan öğrencinin, disiplin dışı hal ve eylemlerden, bunlara yönelik yaptırımlardan ve bunları içeren normatif metinlerden haberinin olmadığı ya da bilgisinin bulunmadığı yönündeki savunmasının geçerli kabul edilemeyeceği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla, bilmemek ya da eksik bilmek, eylemle-

rin olası sonuçlarını hafifletici bir unsur olamayacaktır. Soruşturmacı bu noktada, hakkında disiplin soruşturması açılmış olan öğrenciye yönelik ceza teklifinde bulunurken, kanunu bilmemenin mazeret olarak kabul edilemeyeceğini bilerek, bu yöndeki savunmaları hafifletici bir unsur olarak değerlendirmemeye dikkat etmelidir. Ancak her okuma yazma bilen kişinin, her gün değişen ve güncellenen normatif metinleri bilmesi, takip etmesi ve akılda tutması mümkün gözükmemektedir. Hukuk düzeninin devamlılığına hizmet eden bu ilkenin uygulanmasında, adalete olan inancın incitilmesine, toplumsal yaşamın mutluluğunun zarar görmesine ve mağduriyetlerin yaratılmasına sebebiyet verecek şekilde çok katı olunmaması gerekmektedir (Çeçen, 2015). YKÖDY'nin 10. maddesindeki öngörülmemiş suçlara ilişkin olarak ise, bu ilkenin uygulanması dışına çıkılabileceği söylenebilir. Nitekim bu madde kapsamında, açıkça belirtilmiş ve tanımlanmış disiplin suçlarına yer verilmemiştir. Fakat yayımı resmi mercilerce yapılmış olan norm metinlerine ilişkin bu ilkenin dışına çıkılarak tesis edilen işlemlerin, hukuki uyarlık yönlerinin bulunmayacağı söylenebilir.

Tek Fiile Birden Fazla Ceza Verilemez İlkesi

Göz önünde bulundurulması gereken hususlardan bir diğeri, *tek fiile birden fazla cezanın verilemeyeceği* ilkesidir. Ceza hukukunda kabul görmüş olan bu ilke gereğince, kişi tarafından gerçekleştirilmiş hukuka aykırılık teşkil eden bir fiilin, birden fazla hükme aykırılık teşkil ederek çeşitli cezaları aynı anda gerektiriyor olsa dahi, bunlardan yalnızca tek bir tanesi ile cezalandırılabilmesi hukuken meşru kılınmıştır. Disiplin hukuku açısından bakıldığında ise tek bir fiille birden fazla suçun oluşturulduğu ya da farklı eylemlerle farklı suçların oluşturulduğu durumlarda cezalandırmanın nasıl yapılacağına ilişkin bir hükmün bulunmadığı görülmektedir (Göçgün, 2012). Dolayısıyla öğrenciler tarafından disipline aykırılık teşkil eden bir fiilin birden fazla hükmü ihlal etmesi veya birden fazla fiil ile farklı disiplin suçlarının oluşturulması durumlarda bu fiil-fiillere yönelik tesis edilecek disiplin cezasının belirlenmesinde nasıl bir usulün izleneceği, belirsiz bir husus olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu noktada ceza ve idare hukukunun temel prensiplerinden olan ve disiplin hukukunda da uygulama alanı bulan, “Tevhiden cezalandırma” ve “Fikri içtım” uygulamalarına değinilmesi gerekli görülmektedir.

Tevhiden cezalandırma, disiplin suçlarına ilişkin mevzuat hükümlerinde yer verilmeyen, yasal dayanaklardan ziyade uygulamada geçerlik bulan bir cezalandırma yöntemidir. Disiplin hukukunda tevhidden cezalandırmadan bahsedilebilmesi için birbirinden bağımsız birden fazla fiilin varlığının ve bunlara yönelik ortaya çıkacak farklı disiplin cezalarının söz konusu olması gerekmektedir. Bu fiillerin her biri ayrı disiplin cezasını gerektirmekte fakat cezalandırmaya yetkili merciler her fiile ayrı

ceza tayin etmeyerek, bu fiillere tek bir ceza tesis edip disiplin cezası gerektiren en az bir fiile ceza verme yetkisinden feragat edebilmektedirler (Eraslan, 2019). Anlaşılmaktadır ki, tek bir fiilin söz konusu olduğu durumlarda tevhidten cezalandırmadan bahsedilemeyecektir. Bu yöntemin uygulanacağı süreçlerde, yaygın olarak farklı fiillerin karşılığı olan disiplin cezalarından, en ağır olanının tesis edilmesi yoluna gidilmektedir. YKÖDY’de, bu konuya ilişkin olarak bir düzenleme bulunmamaktadır. Dolayısıyla bu noktada her fiilin ayrı ayrı olmak suretiyle karşılık gelen disiplin cezası ile cezalandırılacağını söylemek mümkündür (Çakmak, 2012). Nitekim tevhidten cezalandırmada, idare tarafından üst cezanın uygulanması gerektiği yönünde bir mecburiyet bulunmamaktadır (Eraslan, 2019). Ayrıca idare tarafından, birden fazla fiilin gereği olarak birden fazla disiplin cezasının tesis edilmesinde, bu yöntemle ceza verilmiş olması gerekçe gösterilerek yargı mercilerince hukuka aykırılık yönünde karar verilemeyecektir. Çünkü tevhidten cezalandırmaya ilişkin uygulamalar, yasal hükümler ile değil, idarenin takdiri uygulaması ile vücut bulmaktadırlar. Bununla birlikte, tevhidten cezalandırma yönteminin disiplin suç ve cezalarında uygulanması durumunda, kanunilik ilkesinin gerekleri ile bağdaşmayacak bir yaklaşımın da içine girilmiş olacağını söyleyebiliriz.

Fikri içtimai ise, 5237 sayılı Ceza Kanunu’nun, “Suçların içtimai” başlıklı bölümünde ve 2547 sayılı Kanunda da yer bulmuş, yasal dayanağı olan bir cezalandırma uygulamasıdır. Kanununun 44. maddesinde bu uygulama; “İşlediği bir fiil ile birden fazla farklı suçun oluşmasına sebebiyet veren kişi, bunlardan en ağır cezayı gerektiren suçtan dolayı cezalandırılır.” hükmü ile ifade edilmiştir. Dolayısıyla fikri içtimainin, tevhidten cezalandırma yönteminden önemli farklılıkları bulunmaktadır. Fikri içtimainin söz konusu olabilmesi için, öğrenci tarafından disiplin dışı olarak nitelendirilecek bir tek fiilin mevcut olması ve bu fiilin birden çok disiplin cezasını gerektirmesi gerekmektedir. Bir diğer önemli fark ise, fiilin gündeme getirdiği suçlardan en ağır olanının tesis edilmesinin gerektiğidir. Nitekim bu farklılık, kanun hükmü ile hukuki zemine oturtulmuştur. Dolayısıyla, birden fazla disiplin suçunu oluşturacak tek bir fiilin öğrenciler tarafından ortaya konması durumunda, fikri içtimai yolu ile en yüksek disiplin cezasını gerektirecek suçtan dolayı cezalandırılması yoluna gidilecektir. Şu halde, öğrenci disiplin suçlarına ve cezalarına ilişkin yasal hükümlerde yer verilmemiş olan tevhidten cezalandırma ve fikri içtimai yöntemleri çerçevesindeki uygulamaların, hukuki bir zemine oturtulması gerekmektedir. YKÖDY’nin “Disiplin cezası verilirken dikkat edilecek hususlar” başlığı (m.23) altında, tevhidten cezalandırma ve fikri içtimai yönteminin uygulanabileceği durumların ve bunlara dayalı cezalandırmalara yönelik usul ve esasların ayrıntılı olarak açıklanması mümkündür. Aleyhe karar vermenin yasaklı olmasından

dolayı yargı mercilerince engellenmeyen tevhidten cezalandırma yöntemine ilişkin yapılacak mevzuat düzenlenmesinde, yöntemin kapsamı ve sınırı, en fazla kaç disiplin suçuna ilişkin cezada uygulanacağı ve hangi ceza türlerinin bu kapsama dâhil edilip edilemeyeceği gibi hususlara açıklık getirilmesi gerekmektedir. Yapılacak yasal düzenlemelerde, tevhidten cezalandırma yöntemine başvurulmasında idarenin takdir yetkisi korunmalı, tek bir ceza verilmesinin zorunluluk olduğuna yönelik bir içti-hattın oluşumuna müsaade edilmemelidir. Bu sayede disiplin cezalarının caydırıcılığının olumsuz etkilenmesinin de önüne geçilmiş olacaktır (Eraslan, 2019).

Ölçülülük İlkesi

Diğer bir husus, disiplin suçlarına ilişkin cezalandırma işlemlerinde ölçülülük ilkesine bağlı hareket edilmesidir. Ölçülülük ilkesi kısaca, alınan tedbirin, ulaşılmak istenen hukuki amacı gerçekleştirme noktasında en uygun, temel hak ve özgürlükleri mümkün olan en az biçimde sınırlayacak ve bireye verilecek zararla kamunun elde edeceği yarar arasında en yüksek dengeyi sağlanmasına hizmet edecek şekilde belirlenmesini sağlayacak ölçüt olarak tanımlanabilir (Erdem, 2013). İlkeye, Anayasa’nın 13. maddesinde; “Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasa’nın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasa’nın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve laik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.” hükmünde yer verilmiştir. Dolayısıyla, öğrenciler hakkında verilecek disiplin cezalarının belirlenmesinde, karar mercilerinin ölçülülük ilkesine bağlı işlem tesis etmeleri gerekmektedir. Bu durum idarenin, yetkilerini gerçekleştirirken takınacağı tavrın, sadece varılmak istenen sonuca ulaşmaya yetecek kadar olmasını sağlamakla birlikte, fazlasının geçersiz olması sonucunu doğurmaktadır (İsmailoğlu, 2017). Bu noktada ölçülülük ilkesinin, idare ve kişi açısından çift yönlü bir işleve sahip olduğu net bir biçimde anlaşılmaktadır. Bu çift yönlü işlev, hem bireyin dâhil olduğu idari sistem içerisindeki hak ve özgürlüklerinin hukuk dışı şekillerde sınırlandırılması tehlikesinden korunmasını diğer taraftan da idareyi yükümlülüklerini yerine getirirken yasal sınırları aşma olasılığından, dolayısıyla işlemlerinin iptali ve doğabilecek zararlar neticesindeki tazmin sorumluluğu ihtimalinden korunmasını içermektedir (Erdem, 2013).

Bu itibarla, disiplin hükümlerine aykırı fiiller sebebiyle öğrencilere yönelik gerçekleştirilecek cezalandırmaların, ölçülülük ilkesinin gözetildiği işlemler ile tesis edilmesi hukuki açıdan önemli bir gerekliliktir. Özellikle hakkın özüne dokunan ve onu işlevsiz kılacak cezalandırma işlemlerinin, ölçülülük ilkesine uyarılığından bahsedilmesi mümkün olmayacaktır. Hâlihazırda Disiplin Yönetmeliği, eğitim ve öğrenim hakkını kesintiye uğrattacak süreli uzaklaştırma ve çıkarma cezalarını öngörüyor olsa

da, bu hakların özüne dokunur şekilde sınırlandırılmasının önüne, Anayasa Mahkemesi'nin bu konuda almış/almamış olduğu, ölçülülük vurgusunu içeren bir karar^[13] ile geçildiği görülmektedir. YKÖDY'nin 23. maddesi çerçevesinde de, ölçülülük ilkesinin tatbikine uygun bir alanın yaratılmış olduğu söylenebilir. İlgili madde kapsamında, disiplin cezası vermeye yetkili kişi ve kurulların, eylemin ağırlığı, öğrencinin daha önce bir disiplin cezası almış olması durumu, hareketleri, tutumları ve fiilinden dolayı pişmanlık duyup duymadığı gibi hususları gözeterek ceza tesisinde bulunmaları öngörülmüştür. Öğrenci lehine bir uygulama olarak değerlendirilebilecek bu hükmün, öğrenci disiplin cezalarında ölçülülüğe hizmet edecek bir araç olduğu söylenebilir. Fakat bu hükmeye dayalı olarak, öğrenciye verilecek ceza türünde ne ölçüde bir değişikliğin yapılabileceğinin YKÖDY'de belirtilmediği görülmektedir. 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nda (m.53/D) ise belirli koşullara sahip olunması durumunda bir derece alt cezanın tesis edilebileceğinin hüküm altına alındığı görülmektedir. Bu değerlendirme ekseninde verilebilecek bir alt derece cezadan kastedilen, ağırlık olarak bir alt sırada yer alan cezanın öğrenciye verilmesidir. Bu cezayı da takdir etmeye yine asıl cezayı vermeye yetkili makam yetkilidir (Arpacıoğlu ve Morgül, 2013). Dolayısıyla, bu madde kapsamında yukarıda belirtilen hususlar göz önünde bulundurularak bir alt ceza uygulamasına gidilebilecektir. Nitekim bu maddenin işletilmeyerek tesis edilecek cezaların, yargılama mercilerince ölçülülük ilkesine uygun bulunmayacakları yönünde bir içtihat mevcuttur. Sonuç olarak, hakkında soruşturma yürütülen kişinin, bir derece alt ceza verilmesi için Yönetmelikte öngörülen niteliklere sahip olması durumunda, bu değerlendirmenin yapılmayarak cezalandırılmasında Danıştay, hukuka uyarlık görmemektedir. Şayet alt ceza uygulamasına gidilmemiş ise bunun gerekçesinin karar metninde belirtilmesi gerekmektedir (İsmailoğlu, 2017). Bu husus özellikle, eğitim öğretim hayatını kesintiye uğratacak nitelikteki disiplin cezaları açısından büyük önem arz etmektedir. Yükseköğretim öğrencilerine yönelik disiplin cezası tesisinde davranış ile ceza arasındaki dengenin gözetilerek, bilhassa okuldan uzaklaştırma ve kurumdan çıkarma cezalarında alt ya da üst sınır veya bir alt cezanın tesis edilmesi açısından hakkaniyete uygun olarak işlem tesis edilmesi gerekmektedir (Çakmak, 2012).

Disiplin Soruşturmasının Sonlandırılması, Karar Süreci, Başvuru Yolları ve Cezaların Silinmesine İlişkin Hususlar ve Sorunsallar

Soruşturma sürecinin, soruşturmacı tarafından hazırlanan raporun ve ekli belgelerin soruşturmayı açan mercie tevdi ile sonuçlandırılması aşamasına geçilmektedir. Bu sürece ilişkin usul ve esaslar, YKÖDY'nin 16–22. maddeleri arasında yer alan

yedi madde kapsamında hüküm altına alınmıştır. Yönetmeliğin 21. maddesinin birinci fıkrasında yer alan; “*Disiplin cezası vermeye yetkili amir veya disiplin kurulu, soruşturma raporunda önerilen cezayı kabul edip etmemekte serbesttir; gerekçelerini göstermek kaydıyla başka bir disiplin cezası da verebilir.*” hükmüyle, 18. maddenin beşinci fıkrasında ifade edilen; “*...gerekli görürse noksan saydığı belirli soruşturma işlemlerinin tamamlanmasını aynı soruşturmacıdan veya disiplin kurulunun bir üyesinden isteyebilir.*” hükmü birlikte ele alındığında soruşturma sürecinin ne şekilde sonuçlandırılacağına esas belirleyicisinin, soruşturma raporunda yer alan değerlendirmeler, deliller ve soruşturmacının teklifinden ziyade, soruşturma açmaya yetkili mercilerin olduğu net bir biçimde anlaşılmaktadır. Bu hükümler ekseninde, soruşturma açmaya yetkili mercilerin, soruşturmacının değerlendirmeleri ve raporunda yer vereceği ceza teklifi üzerinde örtük bir beklenti, denetleme ve kontrol etkisi yaratabilmesinin mümkün kılındığı söylenebilir. Bu büyük ihtimal, soruşturmacı ile karar mercii olarak disiplin amiri veya kurulları arasında bağımsızlık ve tarafsızlık müessesesinin mutlak suretle tesis edilmesini gerekli kılmaktadır (Canoğlu, 2018). Bu gereklilik soruşturmacıların, cezaya gerek yoktur ya da az derecedeki cezaların verilmesi yönündeki kararlarına, sıcak bakılmadığı ve bu kararların sıklıkla yönetim kurulu kararlarıyla reddedildiği yönündeki tespitlerle daha net ortaya çıkmaktadır (Molu vd., 2013). Ayrıca, soruşturma dosyası içerisindeki bütün delil, bilgi ve belgeleri inceleme, ifade alma, tanık dinleme ve keşif yapma gibi yetkilerle hareket eden soruşturmacının ceza teklifinin, bu işlemleri bir fiil gerçekleştirilmemiş veya izlememiş disiplin amirlerince ya da kurullarınca kabul edilemeyecek bir pozisyonda bırakılması, soruşturma sonucunda verilecek kararın ne derece yerinde ve hakkaniyetli olabileceği sorusunu gündeme getirmektedir. Diğer taraftan, çalışmanın daha önceki bölümlerinde de belirtildiği üzere, çeşitli kriterlere bağlı kalınarak belirlenmeyen ve görevlendirilmeyen soruşturmacılar tarafından önerilecek ceza tekliflerinin, bu usulle incelenmesi ve teklifin uygun bulunmaması durumunda da teklif edilmiş olan cezaya bağlı kalınmayarak farklı bir ceza tesisine gidilebilmesinin, ortaya daha isabetli bir kararı çıkartabileceği de bir diğer ihtimal olarak karışımıza çıkmaktadır.

Dolayısıyla, disiplin soruşturması sonucunda verilecek kararların temel hukuk eğitimi almış, hukukla ilişkili çalışma alanlarında uzmanlaşmış veya bu konularda donanımlı soruşturmacılarla tesis edilmesinin daha yerinde kararların alınmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. İlaveten, bu kişilerin sorumluluk, kararda etki gücü, teşvik ve denetim unsurlarını içeren bir mekanizma içerisinde soruşturmalarını yürütmelerinin mümkün kılınması gerektiği düşünülmektedir.

[13] Ayrıntılı bilgi için bkz. Anayasa Mahkemesi Kararı (Esas Sayısı: 2009/59; Karar Sayısı: 2011/69)

YKÖDY'nin 24. maddesinin, öğrenci hakkında tesis edilen disiplin cezasının ilgili kişi ve kurumlara bildirilmesini öngören hükümleri göz önüne alındığında, yukarıda dikkat çekilen hususların ve gerekliliklerin önem dereceleri daha net bir şekilde görülmektedir. Yönetmeliğin ilgili maddesi gereğince tesis edilmiş olunan disiplin cezasının, öğrencinin kendisine, burs veya kredi alınan kuruluşa, yükseköğretim kurumuna ve kurumdan çıkartılma cezalarında ayrıca bütün üniversitelere, YÖK'e, ÖSYM'ye, emniyet güçlerine ve askerlik şubelerine bildirim gerçekleştirilmektedir. Şu halde, kurumdan çıkarma cezası dışındaki diğer bütün cezalarda dahi öğrencilerin aldıkları burs ve kredilerin kesilmesi hatta barınma olanaklarına son verilmesi söz konusu olabilecektir. Özetle disiplin cezası almış bir öğrencinin, telifisi güç hatta imkânsız denilebilecek bir zarar hali ile karşı karşıya kalması kaçınılmaz görülmektedir.

Disiplin cezalarına ilişkin itiraz yollarının biliniyor kılınması bu noktada, öğrencilerin savunma ve adil yargılanma hakkı açısından büyük önem arz etmektedir. Bu itibarla, hakkında cezalandırma işlemi yapılmış öğrenciye cezanın tebliği yapılırken, mutlak suretle bu karara ilişkin itiraz yollarının da karar raporunda ayrıntıları ile birlikte belirtilmesi gerekmektedir. İdari işlemlerde başvuru yollarının gösterilmesi, idari işleme karşı başvuru hakkını kullanacak olan ilgilinin, ne şekilde hareket etmesi gerektiği bilgisinin, idare tarafından ilgiliye bildirilmesi olarak tarif edilebilir (Şanlı Atay, 2011). Yükseköğretim öğrencilerine yönelik olarak tesis edilecek ve ciddi sonuçlar doğurabilecek disiplin cezası işlemleri söz konusu olduğunda, işlemin yasal dayanaklarını değerlendirmek, itiraz ve yargı yoluna başvuru konusunda işlemin muhatabına yol göstermek, olabilecek itiraza olanak vermek ve işlemi gerçekleştiren idareyi, bu işlemin dayandığı yasal nedenleri izah etmeye, işlemde uyguladığı yasaları kavramaya, doğru ve anlamlı olgular ortaya koymaya ve denetim yapmaya zorlamak açısından disiplin cezasına ilişkin işlemin gerekçeli yazılmasının ve bu şekilde öğrencilere tebliğ edilmesinin hukuk devletinin bir gereği olduğu söylenebilir (Çakmak, 2012).

Nitekim bu hususa, ulusal ve uluslararası hukuki metinlerde yer verildiği görülmektedir. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi tarafından 1978 yılında alınan *İdarenin İşlemleri Karşısında Bireyin Korunması Hakkındaki Kararında*^[14], "İtiraz yollarının belirtilmesi" ilkesine yer verilmiştir. Anayasa'nın 40. maddesinde ise; "*Devlet, işlemlerinde, ilgili kişilerin hangi kanun yolları ve mercilere başvuracağını ve sürelerini belirtmek zorundadır.*" hükmü yer almaktadır (Avrupa Konseyi, 1978). Bu sayede, hakkında disiplin işlemi tesis edilmiş bir öğrencinin, herhangi bir hak mahrumiyetine uğramadan, karara ilişkin itiraz yollarını ivedi bir biçimde işe koşmasının hukuki teminat altına alınmış olduğu söy-

lenebilir. Disiplin Yönetmeliğinde yer alan (m.25); "*Disiplin cezası vermeye yetkili amir veya kurul kararlarında hangi tarihten itibaren uygulanacağı belirtilmediği takdirde, disiplin cezaları verildikleri tarihten itibaren uygulanırlar.*" esas ve başvuru yollarının belirli hak düşürücü sürelerle bağlanmış olunması (m.26) göz önüne alındığında, başvuru yollarının gösterilmesi yükümlülüğünün ne denli önemli olduğu anlaşılmaktadır. Aksi halde, yükseköğretim öğrencilerinin bu konuda hukuki bilgilerinin bulunmaması ve bu konuda hukuki danışmana başvurma imkânına sahip olunmaması sebebiyle, belki de hukuka uygun olmayan bir işlemle tesis edilmiş olan disiplin cezasının tüm sonuçlarına katlanılmasını gerektirecek bir durumla karşı karşıya kalmaları söz konusu olacaktır.

YKÖDY'nin 25. maddesine bakıldığında, herhangi bir kararın özellikle belirtilmemesi halinde disiplin cezalarının verildikleri tarihten itibaren geçerli olduklarının hüküm altına alındığı görülmektedir. Bu kararlara 15 günlük süre içerisinde ilk itiraz merciinin ise, üniversite yönetim kurulu olduğu hüküm altına alınmıştır (m.26/1). İdari işleme karşı itiraz, ilgili tarafça idari yargıda dava açılmadan önce, işlemin kaldırılması, geri alınması, değiştirilmesi veya yeni bir işlem yapılması istemiyle, üst makama, bulunmaması halinde işlemi yapmış olan makama yöneltilen başvurudur (Şanlı Atay, 2011). Yönetmeliğin yine 26. maddesinin ikinci fıkrası gereğince, üniversite yönetim kurulu verilen cezayı aynen kabul veya reddeder, fakat bunlar dışında farklı bir ceza vermeye yetkili değildir (Arapcıoğlu ve Morgül, 2013). Cezanın reddedilmesi durumunda ise ilk ceza tesis işlemini gerçekleştiren disiplin amiri veya kurulunun, red gerekçeleri doğrultusunda yeniden karar almak durumunda olduğuna hükmedilmiştir. İlgili maddenin son fıkrasında ise, üniversite yönetim kuruluna başvurulmaksızın doğrudan idari yargıda dava açılma hakkının saklı tutulduğu görülmektedir. Bu husus, özellikle hakkında uzaklaştırma ve kurumdan çıkarma türünde disiplin cezası tesis edilmiş öğrencilerin, bu tip cezaların yaratacağı maddi ve manevi büyük zararlardan korunmaları açısından büyük önem taşımaktadır. Nitekim haklarında bu türde cezalar tesis edilmiş kişilerin, idari yargı mercilerinde açacakları iptal davasından bağımsız olarak, yürütmenin durdurulması talebinde de bulunmaları mümkün olabilecektir. Yürütmenin durdurulması kararı idari işlemin, yürütülmesi gerekli olma durumunda zor kullanarak uygulanma, hukuka uygunluk karinesinden yararlanma, herkesçe uyulma zorunluluğu gibi niteliklerini dava sonuna kadar askıya alan, işletilemez hale getiren bir idari yargı kararıdır (Çakmak, 2012). İstem üzerine alınabilecek bu karara ilişkin usul ve esaslar, Anayasa'nın 125. maddesinde ve 2577 sayılı İdari Yargılama Kanunu'nun 27. maddesinde hüküm altına alınmıştır. Belirtilmelidir ki, yürütmenin durdurulması istemi-

[14] Ayrıntılı bilgi için bkz. <http://80.251.40.59/politics.ankara.edu.tr/karahan/ceviriler/takdiryetkisi.htm>

нин yapılabilmesi için, tesis edilen disiplin cezası işleminin uygulanması durumunda, telifisi güç veya imkânsız bir zarar halinin oluşacak olması ve işlemde açık bir hukuka aykırılık yönünün bulunması şartlarının birlikte sağlanması gerekmektedir.

Yürütmenin durdurulması talebi dışında, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun çeşitli maddeleri ile hükümlenmiş olan; yükseköğretim öğrencilerince gidilecek iki temel dava yolu bulunmaktadır. Bunlar, hukuka aykırı olarak tesis edildiği öne sürülen disiplin cezasının bütün etki ve sonuçlarının kalıcı olarak ortadan kaldırılmasına yönelik olarak açılacak iptal davası ve bu cezanın uygulanması ile gerçekleştiği öne sürülen maddi ve manevi zararın idare tarafından telifisini konu edinecek olan tam yargı davasıdır. Hukuka uygun bulunan bir disiplin cezasının ise öğrenci hayatında telifisi zor ya da imkânsız bir etkisi olacak olsa dahi yargı mercilerince iptal edilmeleri söz konusu olmayacaktır. Diğer taraftan, hukuka aykırı şekilde tesis edilmiş olsa dahi öğrencilere verilen bütün disiplin cezalarının, o an için görünür-ciddi boyutta maddi bir zarar oluşturmasının veya ağır manevi zararı doğuracak bir içerikte olmasının mümkün olduğunu söylemek zordur. Belirtilmelidir ki, hakkında hukuka uygun olmayacak bir işlemle, özellikle öğrenim görülen kurumdan uzaklaştırma veya çıkarma türünde ceza tesis edilmiş olan bir yükseköğretim öğrencisinin, gerek soruşturma sürecinde gerek cezanın kesinleşmesi ile doğan sonuçlarla birlikte ve gerekse de cezanın dava konusu edilip yargılamanın sonlandırılmasına kadarki süreçte, maddi ve manevi olarak ciddi şekilde zarara uğraması kaçınılmaz olacaktır. Ancak haklarında verilmiş disiplin cezası iptal edilen öğrencilerin, uğradıkları maddi ve manevi zararların giderilmesinin kolay olmadığı söylenebilir. Nitekim idarî yargı mercilerince verilen bazı kararlarda, bu taleplerin çeşitli gerekçelerle reddedildiği görülmektedir (Molu vd., 2013). Bu hususa ilişkin olarak Danıştay 5. Dairesi'nin bir kararında; “... Her elem ve ızdırabın da manevi tazminat ödenmesini gerektirmediği açık olup; tazminatın ödenebilmesi için ağır hizmet kusuru sonucu ağır bir elem ve üzüntünün duyulmuş olması ve şeref ve haysiyetin rencide edilmiş bulunması gerekmektedir. Bu durumda; Mahkememizce iptal edilen disiplin cezası nedeniyle davacının bukuken korunması gerekli ölçüde şeref ve haysiyetinin iblale uğradığından veya manevi tazminat yoluyla tatmin olması gerekli acı ve üzüntüye düştüğünden söz edilemeyeceğinden manevi tazminat isteminin reddi gerektiği sonucuna varılmıştır... (E: 2016/10141; K: 2016/4886)” açıklamasına yer verildiği görülmektedir.

Bu itibarla YKÖDY'de, öğrenciler tarafından itiraz yoluna başvurulmadan, doğrudan idarî yargı yoluna gidilerek iptal davası açma hakkının hüküm altına alınmış olmasının, öğrenci lehine bir uygulama olarak yorumlanması mümkündür. Hâlihazırda, öğrenci disiplin suçlarının ne kadar sürede, hangi şekildeki istemle ve hangi koşulların sağlanması şartıyla silinebileceğinin yasal hükümlerle tespit olunmadığı ve yeni bir işlemle bu

cezaların geriye alınmalarının mümkün olmadığı gerçeği göz önüne alındığında, yargı yoluna erişimi kolaylaştırıcı ve hızlandıran bu hükmün, ne derecede öğrencilerin lehine yorumlanabileceği daha net bir şekilde görülmektedir. Nitekim, idari işlemin geri alınması, işlemin ilk yapıldığı andan itibaren hukuki varlığının ve etkilerinin kalkması demektir. Yargı kararları uyarınca; yetkili disiplin amiri ve kurulu tarafından verilip kesinleşen disiplin cezalarının geri alınması veya yerine farklı bir cezanın tesisi mümkün değildir. Ancak yargı kararı ile hukuka aykırılıkları bulunmayarak iptal edildikleri takdirde, idarenin yargı kararlarını uygulama yönündeki Anayasa temelli yükümlülüğü sebebiyle, disiplin cezası tesis edilmesine ilişkin işlemi geri alabilmeleri veya yargı kararının gerekçeleri ve bu kararla saptanan hukuki durumun uygunluğu ölçüsünde aynı konuda yeni bir disiplin cezası tesis etmeleri mümkündür (Çakmak, 2012).

Bu itibarla, idarî yargıya başvuru yollarının, hakkında disiplin cezası tesis edilmiş yükseköğretim öğrencileri açısından hayatî bir öneme sahip olduğu söylenebilir. Çünkü 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 63. maddesine dayanarak hazırlanmış olan, Yükseköğretim Üst Kuruluşları İle Yükseköğretim Kurumları Sicil Yönetmeliği'nin 10. maddesinde; “*Öğrencilerin öğrenimlerinin devamı sırasında aldıkları ödül ve cezalar sicil fişlerine işlenerek dosyasında saklanır.*” hükmüne yer verilirken, disiplin cezalarının saklanma ve kullanılma şeklinin, talep durumunda paylaşılıp paylaşılmayacağı, süresinin ve ne zaman ve ne şekilde silineceğine-sicilden çıkarılacağına dair açık hükümlerin bulunmadığı; dolayısıyla yükseköğretim öğrencilerinin akademik hayatını sürdürmeleri esnasında aldıkları disiplin cezaları yönünden korunmasız bırakıldıkları görülmektedir (Şen, 2015). 2547 sayılı kanunda (m.53/G), yükseköğretim personeline yönelik tesis edilmiş olunan disiplin cezalarının, ne şekilde ve sürede silinebileceği hükmüne yer verildiği görülmektedir. Ancak bu madde kapsamında ele alınan kişilerin ve ceza türlerinin, yükseköğretim öğrencileri ile ilişkilendirilemeyeceği ve sonuç olarak bu hükmün öğrenci disiplin cezalarının silinmesi hususuna dayanak teşkil edemeyeceği düşünülmektedir. Bu durum, “Evleviyet” kuralı gereğince de kabul edilebilir gözükmemektedir. Bu kural doğrultusunda hareket edilmemiş olduğu; 5352 sayılı Adli Sicil Kanunu'nun 9., 11. ve 12. maddelerinde, adli sicil bilgilerinin gizliliğine ve bunların silinmesine ilişkin usul ve esasların hüküm altına alınarak belirli zaman ve koşul şartının birlikte gerçekleşmesi ile kayıtların silinmesi öngörülmekte iken, adli suçlara nazaran daha hafif cezalarla hükümlenmiş öğrenci disiplin cezalarının, özlük ve sicil dosyalarından silinmesine ve nasıl kullanabileceklerine ilişkin yasal bir düzenlemenin yapılmamış olması durumu ile ortaya konulabilir.

Şu halde ayrıca, öğrencilik statüsü ile alınmış olunan disiplin cezalarının, kişilerin öğrencilik yaşamı sonrasında da karşı-

larına çıkması kuvvetle muhtemeldir. Bu ihtimal, 2547 sayılı Kanunda (m.63); “Yükseköğretim kurum ve kuruluşları ile üst kuruluşlarda görev alan öğretim elemanlarının, memur ve diğer personel ile öğrencilerin sicilleri genel bükiümlere ve Yükseköğretim Kurulu tarafından hazırlanacak yönetmelik esaslarına göre tutulur. Her türlü atama, yükselme, akademik unvanların kazanılması ve diğer özlük işlemlerinde bu siciller esas alınır.” hükmü ile temellendirilebilir. Anlaşılmaktadır ki, öğrenci sicil dosyasında kaydı saklanan disiplin cezaları geniş bir etki alanına sahip olarak; gerek lisansüstü eğitime giriş gerek iş başvurusu aşamasında kişilerin karşısına büyük bir engel olarak çıkabilecektir. Kuşkusuz bunun, Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi’nin “Eğitim hakkı” başlıklı (m.13/2) maddesine ve Anayasa’nın “Çalışma ve sözleşme hürriyeti” başlıklı (48., 49. ve 50.) maddelerine uyarlık yönü bulunmamaktadır. Bu itibarla, yükseköğretim öğrencilerine yönelik disiplin cezalarının sicil kayıtlarından ne zaman, ne şekilde, hangi koşullarda ve kim tarafından silineceğinin yasal bir zemine oturtulması önemli bir gerekliliktir.

Sonuç ve Değerlendirme

Kamu menfaatlerinin korunması, düzeninin tesisi ve devamlılığı kamusal alan içerisindeki bütün kurum ve kişiler açısından öncelikli bir husustur. Bu önceliğin ortaya koyduğu çıktılardan bir tanesi şüphesiz, disiplin etme ve denetlemeye yönelik mekanizmaların işe koşulmasıdır. Bu bağlamda, ülkemizin geleceğine yön verecek olan yükseköğretim öğrencilerinin, kamu hizmeti aldıkları esnada sergiledikleri hal ve ortaya koydukları fiillerin kamu düzenine ve menfaatlerine aykırılık teşkil etmemesi gerekmektedir. Bu gerekliliğe ilişkin tesis edilecek işlemlerin usul ve esasları ise, 2547 sayılı kanuna dayanılarak hazırlanmış olan “Yükseköğretim Kurumları Öğrenci Disiplin Yönetmeliği” ile belirlenmiştir.

Ancak öğrencilere yönelik olarak yürütülecek disiplin soruşturması süreçlerine ilişkin usul ve esasların, Yönetmelik içerisinde bütün yönleri ile ele alınmadığı görülmektedir. Yönetmeliğin, soruşturma süreçlerini yürütmek üzere görevlendirilecek muhakkiklerin nasıl ve hangi kriterlerle seçileceği hususuna da değinmediği belirtilmelidir. Yönetmelikte evleviyet ilkesinin göz ardı edilerek, öğrenci özlük dosyalarına ve sicillerine işlenen disiplin cezalarının, adli suçların aksine ne kadar süre içerisinde, ne şekilde ve nasıl bir istemle silinebileceğine yönelik belirsizliğin varlığı, Yönetmeliğin en önemli eksikliklerinden bir tanesidir. Yönetmelik içerisinde, kanunilik ilkesinin ve belirlilik ilkesinin ihlal edilerek suç tanımlamalarında bulunulmuş olduğu da bir diğer sorunsaldır. Yönetmeliğin, “fikri içtima, tevhid cezalandırma veya suçun tekerrürü” gibi müesseselere yönelik tanımlamalardan ve açıklamalardan uzak bir yapısının olduğunu

da söylemek mümkündür. Yönetmeliğin ayrıca, hukukun temel ilke ve esaslarından olan “kanunilik/belirlilik” ilkesinin göz ardı edildiği hükümlere sahip olduğu görülmektedir. Yönetmeliğin, öğrencilere yönelik disiplin cezası tesisinde idareye geniş bir takdir yetkisi sunuyor olduğu da göz ardı edilememesi gereken bir diğer husus olarak karşımızda durmaktadır. Yükseköğretim öğrencilerine yönelik olarak, disiplin soruşturması süreçlerinde izlenecek usul ve esaslara ilişkin olarak ise, öğrenci haklarının sınırlı olarak işletilebileceği, objektifliğin ve bağımsızlığın kaybolabileceği, idari işlemlerin hukuki açıdan sakatlanabileceği, takdir yetkisi sınırlarının aşılabileceği ve kişi mağduriyetlerini yaratılabileceği bir çerçevenin mevcut olduğu düşünülmektedir. Tamda bu noktada, Foucault’un; “...yasal ceza bir eyleme yönelik iken; cezalandırma tekniği bir hayata yöneliktir...” tespitinin ne denli açıklayıcı olduğu görülmektedir (Foucault, 2017).

Sonuç olarak, yükseköğretim kurumlarındaki öğrenciler hakkında yürütülecek olan disiplin işlemlerinin hukuka ve hakkaniyet ölçütlerine uygunluk taşımasının hangi açılardan büyük önem ve gereklilik arz ettiği çalışma kapsamında ayrıntılı olarak ifade edilmiştir. Şu halde, hukuka uyarlığı olmayacak işlemlerin tesis edilmemesi, yargılama mercilerinin gereksiz meşguliyetinin önüne geçilmesi ve yaşamın bütün aşamalarında etkisinin gözlenebileceği mağduriyetlerin yaşanmaması noktasında; yükseköğretim öğrencilerine ilişkin soruşturma, kovuşturma ve disiplin cezası tesisine yönelik işlemlerde izlenecek usul ve esasların düzenlenmeye muhtaç bir yapıda oldukları söylenebilir. Ayrıca, öğrenciler hakkında yürütülecek olan soruşturma süreçlerinde izlenecek olan usul ve esaslara ilişkin yasal ve müstakil bir zeminin ortaya konulmasının, bu süreçlerin hukuk ve hakkaniyet ölçütlerine uyarlıklarına katkı sağlayacağı öngörülmektedir.

Teşekkür

Çalışma ön hazırlık özetinin, 3. Uluslararası Bilim ve Eğitim Kongresinde (21–24 Mart 2019, Afyonkarahisar) sunulmasına sağladığı destekten ötürü Dr. Yasin Aydoğdu’ya teşekkürlerimi sunarım.

Fon Desteği / Funding: Bu çalışma herhangi bir resmi, ticari ya da kar amacı gütmeyen organizasyondan fon desteği almamıştır. / *This work did not receive any specific grant from funding agencies in the public, commercial, or not-for-profit sectors.*

Etik Standartlara Uygunluk / Compliance with Ethical Standards: Yazar bu makalede araştırma ve yayın etiğine bağlı kaldığını, Kişisel Verilerin Korunması Kanunu’na ve fikir ve sanat eserleri için geçerli telif hakları düzenlemelerine uyulduğunu ve herhangi bir çıkar çakışması bulunmadığını belirtmiştir. / *The author stated that the standards regarding research and publication ethics, the Personal Data Protection Law and the copyright regulations applicable to intellectual and artistic works are complied with and there is no conflict of interest.*

Kaynaklar

- Akan, D. (2016). Akademisyenlerin inceleme/soruşturma görev zorluklarına ilişkin görüşleri. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(33), 212–226.
- Akınlmaz, B. (2003). Anayasal esaslar çerçevesinde kamu personeli disiplin hukuku ve uygulamadaki sorunlar. *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 6(1/2), 241–262.
- Arpacıoğlu, I. T., & Morgül, Ş. (2013). Yükseköğretim Kurumları Öğrenci Disiplin Hukukuna 18.08.2012 Tarih ve 28388 Sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren Yükseköğretim Kurumları Öğrenci Disiplin Yönetmeliği ile getirilen yenilikler üzerine bir değerlendirme. *Electronic Journal of Vocational Colleges*, 3(4), 79–86.
- Aslan, M. Y. (2009). İdari yaptırımlar. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, (85), 173–188.
- Avrupa Konseyi (1978). *İdarenin işlemleri karşısında bireyin korunması hakkında karar*. Amme İdaresi Dergisi, (Çev. İ. Kuntbay), 11(4), 3–11.
- Boz, S. S. (2017). Memur disiplin hukukuna hâkim olan temel ilkeler. *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 25(2), 15–41.
- Bucaktepe, A. (2015). Disiplin makamlarının disiplin cezası verme yetkileri üzerine bir değerlendirme. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 19(2), 199–224.
- Canoğlu, V. C. (2018). Disiplin soruşturmasında delil ve ispat. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, (138), 232–272.
- Çakmak, V. (2012). *Yükseköğretim kurumları öğrenci disiplin suç ve cezaları*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Çeçen, A. (2015). *Adalet kavramı (Adalet kavramının göreliliği üzerine bir deneme)*. Ankara: Seçkin Yayınları
- Eraslan, Y. (2019). Disiplin hukukunda tevhid cezalandırma. *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, (13), 167–186.
- Erdem, J. G. (2013). Ölçülülük ilkesinin idarenin takdir yetkisinin kullanımındaki yeri. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 62(4), 971–1005
- Ersoy, A. (2014). İnternet kaynaklarından intihal yaptığının farkında değilim: Bir olgubilim araştırması. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35(1), 47–60.
- Eryılmaz, A. (2011). *Ceza ve disiplin muhakemesinde hukuka aykırı delillerin değerlendirilmesi sorunu*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Fiş üstün, G. (2018). Disiplin soruşturmasında hukuka aykırı deliller. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 24(1), 17–35.
- Foucault, M. (2017). *Hapishanenin doğuşu*. Ankara: İmge Kitapevi
- Gerçek, H., Güven, M. H., Özdamar, Ş. O., Yelken, T. Y., & Korkmaz, T. (2011). Yükseköğretim kurumlarında etik ilkeler, sorumluluklar ve davranış kuralları. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 1(2), 80–88.
- Göçgün, M. (2012). *Disiplin cezalarına karşı başvuru yolları*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Gündüz, F. E. (2016). Disiplin cezalarının geri alınması. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 20(1), 411–424.
- Gürer, O. (2010). *Danıştay kararları ışığında öğrencilere verilen disiplin cezalarının yargısal denetimi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Hareket, E. (2018). *Eğitim hukuku bağlamında çocuk hakları eğitimi: Bir eylem araştırması*. Yayımlanmamış doktora tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- İsmailoğlu, G. Z. (2017). *Yükseköğretim personeli ve öğrencileri hakkında soruşturma usulü ve rapor yazma tekniği*. İstanbul: Marmara Üniversitesi.
- Kaşka, H., & Şenyiğit, Z. B. (2013). Türk ceza muhakemesi mevzuatındaki bazı hükümlerin çelişme ilkesi açısından değerlendirilmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 3(2), 130–167.
- Kaya, S. (2019). *İdari usul ilkeleri açısından disiplin hukuku*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Ankara.
- Korkmaz, K. (2009). Takdir yetkisinin disiplin hukukunda kullanımı ve yargısal denetimi. *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 13(1/2), 241–252.
- Koz, M. (2006). *Yükseköğretim’de öğrenci disiplin suç ve cezaları (Türkiye-İngiltere-ABD örnekleri ve karşılaştırması)*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Molu, B., Demir Gürsel, E., Kurt, G., Dinçer, H., & Kıvılcım, Z. (2013). *Üniversitelerde disiplin soruşturmaları: Öğrencileri ifade ve örgütlenme özgürlüğü AİHS çerçevesinde bir değerlendirme*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık.
- Seven, Ö., Altınışık, S., & Elmas, A. (2018). Türk Hukukunda öğretmenlerin disiplin hakkı. *International Journal of Disciplines Economics & Administrative Sciences Studies*, 4(8), 223–244.
- Şanlı Atay, Y. (2011). İdari işlemlerde başvuru yollarının gösterilmesi yükümlülüğü. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, (96), 294–318.
- Şen, E. (2015). *Öğrenci disiplin cezalarının silinmesi*. Erişim adresi <http://www.haber7.com> (1 Ağustos 2019).
- Şirin, A., & Dal, S. (2019). Okul müdürlerinin muhakkiklik görevine ilişkin görüşleri: Bağcılar, Bakırköy, Başakşehir, Esenler ve Zeytinburnu Örneği. *İstanbul Aydın Üniversitesi Dergisi*, 11(3), 215–240.
- Topsakal, C. (2011). Eğitim fakültesi öğretmen adaylarının aldıkları disiplin cezaları üzerine bir inceleme. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 1(7), 287–316
- Uz, A. (2013). Disiplin hukukunda tekerrür ve tekerrüre bağlanan hukuki sonuçlar üzerine farklı bir yaklaşım. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 15(1), 73–106.
- Ülgen, Ö. (2014). Anayasaya uygunluk denetiminde çelişme ilkesi. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, (111), 298–324.

Bu makale Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivs 4.0 Unported (CC BY-NC-ND 4.0) Lisansı standartlarında; kaynak olarak gösterilmesi koşuluyla, ticari kullanım amacı ve içerik değişikliği dışında kalan tüm kullanım (çevrimiçi bağlantı verme, kopyalama, baskı alma, herhangi bir fiziksel ortamda çoğaltma ve dağıtma vb.) haklarıyla açık erişim olarak yayımlanmaktadır. / This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivs 4.0 Unported (CC BY-NC-ND 4.0) License, which permits non-commercial reuse, distribution and reproduction in any medium, without any changing, provided the original work is properly cited.

Yayıncı Notu: Yayıncı kuruluş olarak Deomed bu makalede ortaya konan görüşlere katılmak zorunda değildir; olası ticari ürün, marka ya da kuruluşlarla ilgili ifadelerin içerikte bulunması yayıncının onayladığı ve güvence verdiği anlamına gelmez. Yayıncının bilimsel ve yasal sorumlulukları yazar(lar)ına aittir. Deomed, yayımlanan haritalar ve yazarların kurumsal bağlantıları ile ilgili yargı yetkisine ilişkin iddialar konusunda tarafsızdır. / **Publisher’s Note:** The content of this publication does not necessarily reflect the views or policies of the publisher, nor does any mention of trade names, commercial products, or organizations imply endorsement by Deomed. Scientific and legal responsibilities of published manuscript belong to their author(s). Deomed remains neutral with regard to jurisdictional claims in published maps and institutional affiliations.